

Heisler: Gyász és öröm

Hetven éve szabadult fel a pesti gettó

A Schindler listája film halk zenéje, kivetítőkön fekete-fehér, korabeli gettófotók megrázó képsorai fogadták a megemlékezésre érkezőket. Túlélőket, gyermekeiket, unokáikat.

ratukból, de itt vannak velünk, és sokan, ami két okból is fontos nekünk. Jelenlétük egy zsinagógában azt jelenti, hogy a hagyomány folytatódhat, tudásuknak részévé válik az, amit mi, az idősebb generáció mesé-

án, egy csütörtöki napon szabadított fel a Vörös Hadsereg a budapesti gettót. Akik ma hetvenévesek vagy annál idősebbek, ők olyan terhet viselnek magukban egész életükben, amelyet még gyermekeik, unokáik is magukban hordoznak. Soha senki nem tudja őket kárpótolni az elvesztett évekért, az elvesztett békés családi életért, az elvesztett gyermekkorért, az elvesztett rokonokért. Emlékeznünk kell – és nem csupán a mai napon – arra, hogy kik építették fel a budapesti gettó falait, kik rombolták le fából készített falait, és kik azok, akik készségesen, bármikor újraépítenék. Az emlékezés mellett adjunk helyet a lelkiünkben pozitív gondolatoknak is, ünnepeljük meg a túlélőket, akiknek volt erejük újakezdeni az életüket. Kérem, álljanak fel mindazok, akik éltek 1945. január 18-án!”

A kevés túlélőt tapssal köszöntötte a közönség.

Következett a hagyományos gyászima, a Kél málé ráchámim, majd a közös kádis.

Ezt egy megindító aktus követte: két egykori vörös hadseregbeli veterán katona (Kacevics Lev Szergejevics és Elltekov Jurij Anatoljevics), valamint Sommer Katalin és Hoffmann Tibor holokauszt túlélő találkozott, összelelkezett, s végül a megmentők a Dohány utcai zsinagóga emléklapoktját vehették át tőlük. Hoffmann Tibor néhány mondatban mondott köszönetet az életért.

A szovjet Veterán Szövetség elnöke egybeként statisztikai számok tükrében beszélt a felszabadító

lünk el nekik. Lödör vador, azaz nemzedékről nemzedékre, ahogy a Tóra tanítja. De az esemény, melyről ma itt emlékezünk, hallgatásra ítélte azok szereplőit. Hallgatásra, mert megölték őket, mert meghaltak, vagy mert olyan borzalmakat éltek át, melyekről beszélni sem akartak, vagy azért, mert az 50-es évek arról győzték meg őket, hogy jobb lesz, ha

Gyász és öröm – Heisler András

A Dohány-zsinagóga földszinti pad-soraiban már nem akadt üres hely, amikor Balázsovits Lajos színművész, az esemény narrátora a mikrofonhoz lépett. Köszöntötte a jelenlévőket, elsőként azokat, akik 1945. január 18-án túléltek, felszabadulhattak, majd a győztes nagyhatalmakat képviselő személyiségeket, a diplomáciai testületek megjelent prominenseit.

Elsőként Fröhlich Róbert főrabbi – akit megjelenésekor nagy taps és ováció fogadott – szólt házigazdaként a padosorokban ülőkhöz. „Két tórai parancsunk teszünk most eleget. Emlékezz, és ne felejts! Nem felejtiük az elfelejthetlent, az embertelenséget, a gonosztságot, amit ellenünk elkövettek. Hogyan is felejtethetnénk? Benne van szívdobbanásainkban, beépült sejtjeinkbe. Nem felejtjük a Szentély pusztulását, így a soá rettetését sem.

Emlékezünk barátainkra is. Emlékezünk azokra, akik 1945. január 18-án megjelentek a gettó kapujában, és visszaadták számunkra az életet.

Ma erre emlékezünk: ledől a deszkakerítés, és a januári hidegben egyszerre nyár lett. Sokan, nagyon sokan azok közül, akik most eljöttek, nem lehetnének itt e nélkül.

Most, hogy emlékezünk a gettó, a soá megszámlálhatatlan áldozatára – ünnepeljük a felszabadulást. Emlékezünk, és soha nem felejtiünk.”

A következő szónok a Mazsihisz elnöke, Heisler András volt.

Beszédéből idézünk: „Mai programunkat a kettősség fogja jellemezni. Az első óra az emlékezésé, a halottaink felett érzett gyászé, a második rész pedig a felszabadulás, az öröm pillanatai lesznek. A kettőt egymástól – mint az egyik napot a másiktól elválasztó esthajnalcsillag – a Vörös Hadsereg veteránjainak és a gettót túlélő hittestvéreinknek kézfogása fogja elkülöníteni.

Talán feltűnt Önöknek, fiatalok is vannak itt a zsinagógában. Nem holokauszt túlélők és nem első generációsok. Kötelezően vagy saját aka-

Emléklángok

(MTI – Marjai János fotó)

nem beszélnek róla. A tórai tanítás útja azonban mára megfordulni látszik: sokszor nem az idősebb nemzedéknek kell a beszédet elkezdni, hanem a fiatalabbak teszik fel kérdéseiket. Azt remélem, hogy ti itt, kedves diákok, a mai megemlékezést követően megválaszolatlan kérdésekkel fogjátok elhagyni a zsinagógát, és nyitottan fordultok majd azokhoz, akik még mesélni tudnak. Majd mikor feldolgozzátok a hallottakat, ne a traumákra, hanem arra koncentráltok, hogy még az őrdögi erő sem tudott elpusztítani bennünket. Mert am Jiszráél chájl!”

Ezután Verő Tamás, a Frankel Leó úti zsinagóga rabbija és Fekete László, a Dohány utcai zsinagóga főkantor léptek a mikrofonhoz.

Elsőként Fekete László énekelt gyászszóltárt, majd a rabbi szólt a megjelentekhez. Részlet a prédikációból:

„Négy holokauszt túlélő unokájaként állok Önök elé. 1945. január 18-

...és február 13-án felszabadult Budapest

Bezárt a Klauzál téri gettókiallítás

Január 18-án a VII. kerületi Klauzál téren ünnepélyes megemlékezéssel zárta kapuit az Erzsébetvárosi Önkormányzat gettókiallítása. Ez a történeti és művészeti szabadtéri kiállítás volt az első, amely a gettó 1945. január 18-i felszabadulása óta emlékezett és emlékeztetett a zsidóüldözések erzsébetvárosi áldozataira és tragédiájára. A kiállítás azon a téren valósult meg, amely 1944–1945 fordulóján ezek ideiglenes temetője volt.

1944. november 29-én jelent meg az a belügyminiszeri rendelet, amely a VII. kerületben kijelölt, kerítéssel körülvett gettóba kényszerítette Budapest még életben lévő zsidó lakosságának többségét. Az 1945. január 18-ig tartó, sok ezernyi halottat követelő, szenvedésekkel teli időszak terrorjának áldozataira emlékezett Erzsébetváros. A kiállítás elsőleges szándéka az volt, hogy alig vagy még nem ismert fotókon, eddig még nem publikált dokumentumokon keresztül szembesítse a látogatókat Erzsébetváros történetének legsúlyosabb drámájával. A kifosztás, az elhurcolás, a megalázás hivatalos dokumentumai, a kínzások, a halottak százai, a tömegsírok képei megdöbbentő és felkavaró hatást gyakoroltak a látogatókra. A kiállítás további célja volt, hogy bemutassa kortárs fiatal művészek reflexióit a gettó és a hely történetére, hiszen az áldozatokról készült fotók jelentős része olyan helyeken készült, melyek napjainkban az életörömeinek és a szórakozásnak nyújtanak teret. Az erzsébetvárosi Klauzál téren felállított kiállítást több ezren keresték fel az elmúlt két hónapban.

A kortárs installációk közül a közönség szavazással választotta ki Rabóczy Judit Kemény Gyuri című szobrát, amely a későbbiekben megnyíló Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tárat fogja gazdagítani.

A kiállítás zárórendezvénye Gerendás Péter zeneszerző és Kardos Dániel gitárművész előadásával kezdődött. Dombi Gábor, a történeti kiállítás kurátora megemlékezett a gettó sok ezernyi halottjáról, a felszabadításáért vívott harc áldozatairól, a szovjet katonákról, s a gettó túlélésében, az embermentésben segítséget nyújtó semleges államok követségeinek munkatársairól. Felhívta a figyelmet arra, hogy minden újabb nemzedéknek újra kell értelmeznie a saját és közössége múltját, azok fontos fordulópontjait. Minden szülőnek, nagyszülőnek újra meg újra mesélnie kell a családjáról utódainak, hogy a személyes történetek építsék fel a társadalmi emlékezetet, ugyanis nem lehetséges egy lezárt, véglegesített, kanonizált történelem megalkotása.

Vattamány Zsolt, Erzsébetváros polgármestere beszédében kiemelte, nem lehet számokban és adatokban mérni e tragédia súlyát, csakis egyéni sorsokban. Hangsúlyozta, hogy amikor a világban ismét egyre nagyobb teret nyer a vallási alapú gyűlöletkeltés, fontos, hogy szavakkal és tettekkel is kiálljunk egymás mellett, nem elég semlegesnek maradni. Erzsébetváros egész éves programsorozattal emlékezett meg a holokauszt tragédiájáról, együttműködési megállapodások, színvonalas programok, kiadványok születtek 2014-ben. A polgármester elmondta, hogy a szemmel látható, kézzelfogható eredményeken túl jóval több az, ami az elmúlt esztendőben történt Erzsébetvárosban. „Azáltal, hogy osztoztunk a fájdalomban, közelebb kerültünk egymáshoz. Az elmúlt év rávilágított arra, hogy valamennyien, akik itt élünk, nem csupán társadalmi, hanem lelki közösséget is alkotunk.”

A polgármester szavai után Kardos Péter főrabbi, erzsébetvárosi holokauszt túlélő emlékezett vissza a gettóban átéltekre, s imája betöltötte a Klauzál teret. A meghatott és könnyeikkel küzdő jelenlévők végül mécseseket gyújtottak a gettó áldozatainak tiszteletére.

A rendezvényen részt vettek a szövetséges – az embermentésben fontos szerepet játszó – semleges országok képviselői, illetve Izrael és Németország magas rangú diplomatai is.

A Holokauszt Emlékév 2014 folyamán Erzsébetváros önkormányzata együttműködési megállapodást kötött a Mazsihiszszel, megkezdte az Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tárral felállítását, tanulmányutat szervezett helyi pedagógusoknak Auschwitzba. Ezenkívül részt vállalt a Csillagos Házak programból, megemlékezett a roma holokauszt áldozatairól, Rejtő Jenő-estet, zsidó közösségi klubot szervezett, kiadta Lévai Jenő A pesti gettó című könyvét, és végül felállította A pesti gettó emlékezete című kiállítást.

Ezek a házak körös-körül tanúi mindannak, amiről ma beszélünk. Ők azonban hallgatnak.

Egy túlélő mindig szubjektív, ha olyan emlékmű előtt áll, amely múltját idézi, gyermekkorát hozza elő.

A túlélő szubjektív, amikor lát valamit, összehasonlít, véleményt alkot, és akkor azt állítja, hogy a Duna-parti cipők mellett ez az emlékmű az, ami a legdöbbenetesebben idézi fel azokat az időket.

A túlélőnek elképzelhetetlen, hogy akik ezt létrehozták és megalkották, nem voltak a gettó lakói. Mert ilyen élethű módon, színekkel, deszkákkal, rajzokkal, képekkel, plakátokkal és szoborral felidézni a gettó szellemét, lakóinak életét, szenvedését és halálát – döbbenetes!

Mint túlélő mondhatom, amikor ide beléptek, úgy érezhetitek magatokat, mint mi akkor, hét évtizeddel ezelőtt. A túlélő mindig szubjektív.

A túlélő még képes felidézni magában azt a borzalmas szagot, ami betöltötte ezt a teret hét évtizeddel ezelőtt, amikor exhumálták a tömegsírokat.

(Folytatás a 4. oldalon)

Visszahívták tisztéből a BZSH ügyvezető igazgatóját

A Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) csütörtöki rendkívüli közgyűlése visszahívta tisztségéből Schwezoff Dávidot, a BZSH ügyvezető igazgatóját.

Az 57 szavazó közül 38-an voksoltak Schwezoff visszahívására, 18-an nem támogatták a javaslatot, egy érvénytelen szavazat volt.

Schwezoff Dávid visszahívását egyebek között azért kezdeményezték, mert előzetes tanácskozás nélkül hozott döntéseket a BZSH egész működését befolyásoló gazdasági ügyekben, valamint sajtónyilatkozataival a rabbistület és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) jó hírnevét sértette.

A rendkívüli közgyűlés egyúttal Kunos Pétert, a Mazsihisz ügyvezető

igazgatóját választotta a BZSH megbízott ügyvezető igazgatójává.

A mostani nem az első kísérlet volt Schwezoff Dávid leváltására, a BZSH október 29-ei közgyűlése azonban megerősítette posztján az ügyvezető igazgatót, *Tordai Péter*, a BZSH elnöke viszont távozni kényszerült posztjáról.

A tavaly júliusban megválasztott ügyvezető igazgató vitatott intézkedései közé sorolták, hogy különösen nagy vagyoni hátrányt okozó csalás és sikkasztás miatt feljelentést tett a Dohány utcai zsinagóga beléptetési rendszere ügyében. Továbbá lemondásra szólította fel Kunos Pétert, valamint felmondott *Frölich Róbertnek*, a Dohány utcai zsinagóga főrabijának és feleségének.

A csütörtöki közgyűlésen felolvasott levelében Schwezoff Dávid menesztését tartotta szükségesnek *Schweitzer József* nyugalmazott országos főrabbi is. Azt írta: meg kell akadályozni, hogy tovább folytassa ármokfutását, lejárató hadjáratát a közösség vezetői ellen.

Hasonló tartalmú levelet küldött a közgyűlésnek *Schöner Alfréd*, az Országos Rabbiképző–Zsidó Egyetem rektora, aki szintén az ügyvezető igazgató azonnali visszahívását javasolta a közgyűlésnek.

Schwezoff Dávid az ülésen azt hangsúlyozta, hogy tevékenységével a közösség eredményes fejlődését és a turisztikai bevételek növelését kívánta szolgálni, egyben új korszakot, a párbeszéd korszakát megteremteni a BZSH-ban. Ugyanakkor felvetette Frölich Róbert visszahelyezését is a Dohány utcai zsinagóga főrabbi posztjára.

Schwezoff Dávid júliusi megválasztása után derült ki, hogy korábban transzvesztita előadóként és katolikus kántorként is tevékenykedett. Emiatt a zsidó közösségen belül sokan úgy vélték, köztük *Heisler András*, a Mazsihisz elnöke, hogy alkalmatlan a posztjára.

A múlt héten Schwezoff Dávid közleményben tudatta, hogy jogszertlenül tartja a közgyűlés összehívását, a BZSH jogi főosztálya pedig állásfoglalásban azt rögzítette, hogy a közgyűlés összehívása érvénytelen. Schwezoff Dávid néhány nappal ezelőtt jövő csütörtökre hívott össze rendkívüli közgyűlést.

MTI

*

Csodálkozhat az olvasó. És joggal. Miért az MTI-re támaszkodunk, amikor magunk is ott voltunk a „tiszt-fosztó” közgyűlésen. Ok: aki ott volt, érdekelt volt, az képtelen lett volna objektíven tudósítani az eseményről. Hát ezért!

A szerk.

Körzeti kitekintő

Debreceni chanukka

Az 5. gyertya meggyújtásakor az *Éliás Viktor* által biztosított, jól ismert dallamok csendültek fel. Az ezután következő operagálán a Debreceni Csokonai Nemzeti Színház művészei, *Wagner Lajos*, *Haja Rendes Ágnes* operaénekesek adtak műsort, *Gyűlevézi Péter* karigazgató zongorakíséretével. *Fehér Tamás* konferált, és felelevenítette az ünnep csodás történetét. Az előadást szünni nem akaró taps kísérte, melynek többszörös ismétlés lett az eredménye. A színházban a csoda megtörtént, az emeletre

újabb látogatás alkalmával, elvisznek az idős emberekhez.

A diákok fényt és egy kis Izraelt hoztak el a debreceni zsidó házakba, nem kevésbé a szívekbe. Reméljük, hogy ez a hagyomány jövőre is folytatódik.

Szeged

„Ne feledd az áldozatokat, emlékezz!” címszó alatt állított a hitközség és az önkormányzat emléktáblát Birnfeld Sámuel tanító-rabbinak, a korabeli zsidó iskola oktatójának a holokauszt 70. évfordulója alkalmá-

már lifttel lehetett feljutni. Ez volt a „matana” az idős emberek számára. Ezután átvonultunk a város főutcájára, itt nyilvános gyertyagyújtás következett. A megjelenteket *Horovitz Tamás*, a DZSH elnöke köszöntötte. A magasba emelkedő chanukija lángjait *Papp László* polgármester, *Mordechai Waller*, Izrael konzulja, *Bartha Elek* rektorhelyettes, *Sárosi György* nyíregyházi elnök, *Nemes Ákos* (Hit Gyülekezete) és *Feuermann László*, a DZSH alelnöke gyújtotta meg. A fergeteges hangulatú rendezvényen a közösség tagjai mellett a város lakosai, valamint az itt tanuló izraeli diákok is részt vettek, közösen táncoltak. A tűzzsonglőrök bemutatója után az elmaradhatatlan fánkkal és forró teával kínálta a hitközség a jelenlévőket.

Idén is folytatódott a tavalyi csoda. A fő koordinátor *Shmuel Faigen* rabbi és felesége, *Riki* voltak, tőlük indultak el az izraeli diákok a holokauszt túlélőkhöz a chanukka-gyertyákat meggyújtani. Az idős, sajnos már nem egészséges túlélők örömmel fogadták régi ismerősként az egyetemistákat. A vendégek hoztak magukkal chanukiját, gyertyákat, kipákat és fánkot. Együtt mondták több generáció az ilyenkor szokásos áldásokat. Minden helyszínen fénykép örökítette meg a nem mindennapi eseményt, melyet később, az

ból. A dombormű *Lapis András* szobrászművész alkotása. Az ünnepség *Nógrádi Gergely* kántor dallamával indult, majd *Antal Anikó* Birnfeld naplójából és verseiből, műfordításaiból idézett részleteket. A mártír életútját *Markovics Zsolt* főrabbi vázolta, emlékező beszédet *Schöner Alfréd* főrabbi, az ORZSE rektora tartott, aki két kötetben is feldolgozta a Pázmány Péter Tudományegyetemen és a rabbiképzőn tanulmányokat folytatott, doktorált alkotó naplóját és költeményeit. Birnfeld Sámuel 38 évesen vált áldozattá, lelt éhhalált Felixdorfban.

Szeged és zsidósága veszteségeiről *Solymos László* alpolgármester beszélt, majd *Nógrádi Gergely* énekelte el a Szól a kakas már című dalt csodálatos hangon, meghatva s megénekeltetve a közel százfős, esőben is kitartó közönséget. A domborműves emléktáblát a hitközség elnöke, a főrabbi, az alpolgármester és az alkotó leplezte le. Az eseményen részt vett *Galik Gábor* főosztályvezető, a Miniszterelnökség kiemelt társadalmi ügyekért felelős helyettes államtitkársága képviselője, jelen volt a Fidesz–KDNP, az MSZP és a DK több önkormányzati képviselője is, valamint a középiskola igazgatója. A megemlékezés kádismondással zárult.

L. A.

Holokauszt-emlékén Zalaegerszegen

Ember Mária Hajtűkanyar című regényének mottója: „Ez nem zsidó sors, hanem a magyar történelem.” Ebből kiindulva, hitközségünk nem pályázott a holokauszt 70. évfordulóján a Civil Alaphoz. Úgy gondoltuk, hogy az emlékezés a nem zsidó polgárok, és ezáltal a város és a megye dolga. A mi emlékeink a szívünkben élnek, és 45 óta mindig le tesszük kavicsainkat a halottakat nem rejtő sírkőre.

Ennek fényében szeretnék szólni a zalaegerszegi és a Zala megyei rendezvényekről.

Városunkban holokausztkonferenciával indult az év. *Gyutai Csaba*

polgármester szavai után *Kapiller Imre* levéltáros szolt a zsidó társadalom 1750 és 1850 közötti éveiről. *Megeyeri Anna* történész-muzeológus a Schütz képfestő családot elevenítette meg. *Béres Katalin* történész-muzeológus a

zalaegerszegi zsidóság kulturális életéről beszélt a két világháború között. *Csalló Gergely*, a Mindszenty-iskola (ma már csak óraadó) tanára a zsidótörvények hatását mutatta be. *Paksy Zoltán* főlevéltáros a helyi zsidóság gettóba zárását és deportálását vázolta, *Siklósi Vilmosné* a zsidó identitás, a hitélet alakulását 1945 utántól napjainkig követte.

Ezt követően emlékeztünk meg a soá közel 1200 itteni áldozatáról. A gyertyagyújtást a koncentrációs tábor megjárta *Mayer Istvánné* kezdte. A második lángot a polgármester, a harmadikat *Heisler András*, a Mazsihisz elnöke, a negyediket *Siklósi Vilmos* hitközségi elnök, az ötödiket a marosvásárhelyi hitközségből érkezettek, végül az utolsót a deportálást csecsemőként túlélő *Petanovics Károly* lobbantotta fel. A beszédek előtt felhangzott *Pajor Tamás* Rosenberg Dani című megindító dala.

Az Igaz Emberek megsegítéséért

Az 1944-es borzalmas időkben halállal, felkoncolással fenyegették az üldözött zsidókon segítőköt, mégis akadtak néhányan, akik becsületből, ember-ségből vállalták a hatalmas kockázatot, és búvóhelyet nyújtottak az üldözötteknek. Igaz emberségükért Jad Vasem-kitüntetésben részesültek a zsidó államtól.

Értük, az Igaz Emberekért jött létre alapítványunk 1992-ben. Célunk az volt, hogy a különböző erkölcsi elismeréseken túl némi anyaggal is kifejezzük hálánkat a szociálisan rászoruló magyarországi Jad Vasem-kitüntetettek iránt. Az elmúlt 22 évben összesen 19 779 000 Ft támogatást nyújtottunk 567 alkalommal. Ebből 2014-ben 650 000 Ft-ot kapott 12 kitüntetett.

A támogatáshoz szükséges pénzt főleg az egykori üldözöttektől és hozzátartozóiktól gyűjtöttük össze, de forrásként szolgált ezenkívül az alapítványunknak évente felajánlott 1% a jövedelemadóból. A gyűjtés egyre nagyobb nehézségekbe ütközik, mert számos nemes célú alapítvány küzd az adományokért, gyakran a miénkét sokszorosan meghaladó apparátussal.

2014-ban összesen 479 500 Ft adomány érkezett alapítványunkhoz. Ezúton is őszinte köszönetünket fejezzük ki az együtt érző 26 magánszemélynek, akik közül öten több alkalommal is küldtek adományt. A beérkezett pénzből az egyes rászorultak szociális körülményeitől függően osztottuk ki a támogatásokat, 40 000 Ft-tól 80 000 Ft-ig. Az alapítvány működtetését a kuratórium tagjai díjazás nélkül végzik.

Az 1%-os adófelajánlások összege tavaly 78 204 Ft volt. Az összeget az adományok kiegészítéseként támogatásra fordítottuk, és ezúton fejezzük ki hálás köszönetünket az ismeretlen felajánlóknak.

Kérjük régi adományozóinkat, hogy a nehezebb anyagi viszonyok ellenére tartsanak ki mellettünk, és reméljük, hogy újak is csatlakoznak hozzájuk. Az új adományozók telefonon igényelhetnek csekket a 398-0766 telefonszámon az esti órákban, vagy az alábbi számlaszámra küldhetik hozzájárulásukat:

OTP Bank, 11707024-20313964

A személyi jövedelemadó 1%-át az alábbiak szerint kérjük felajánlani a Jad Vasem-kitüntetettek megsegítésére:

Igaz Emberekért Alapítvány

Adószám: 18040094-1-42

Sajnos már csak kb. 25 Igaz Ember van életben Magyarországon. Többségük 85 év feletti, tehát nagyon korlátozott az az idő, amíg még egyáltalán segíthetünk.

Az „Igaz Emberekért Alapítvány” kuratóriuma

Hitközségünknek 1995 óta volt az álma, hogy az egykori zsinagóga toronyszobájában, ahol az első és második világháborús emléktáblák állnak, örök emlékezőhely nyíljon. Ez valósult meg 2014-ben. A kiállítást Gyutai Csaba ajánlotta, hangsúlyozva a közösség erejét, az együtt gondolkodást, a kölcsönös tiszteletet és az ősök védelmét. *Kaján Imre*, a Göcseji Múzeum igazgatója mutatta be a látnivalókat. A padlóra applikált Egerszegi térkép a zsidó városalakokhoz köthető házakat ábrázolja. Az üvegvitrin vallási relikviáknak ad helyet, a toratekercs formájú számítógép pedig a zsidó történetet láttatja

az érdeklődővel. A program a temetőben zárult.

A közösség emléktáblát kívánt elhelyezni a Zrínyi-gimnáziumban az Auschwitzban meggyilkolt tanulók tiszteletére. Ezt a tantestület az igazgatóval egyetértésben nem támogatta. A holokausztmegemlékezésen Siklósi Vilmos elnök ezt éles hangú beszédében kritizálta, és egy jelképes emléktáblát avatott a tanulók nevével. Ígéretet tett rá, hogy a neveket botlatóköveken is megőrkíti a gimnázium előtti járdán.

Botfán a várossal közösen márványtáblát avattunk *Húvös József* – Hirschel Salamon – emlékére egykori birtoka központjában, a Húvös-kastély falán. A zsidó származású, majd katolizált földbirtokos 1944-ben a téglagyárban agyonverték.

Az emlékév zárásaként *Schweitzer Gábor* tudományos főmunkatárs méltatta Paksy Zoltán és Kapiller Imre „A zalaegerszegi zsidóság története a betelepüléstől napjainkig” című, közel 600 oldalas, hiánypótló kötetét, amely szintén a kile álmai közé tartozott. Számos helyre eljutnak példányai, köztük iskolákba, könyvtárakba, művelődési házakba és más szervezetekhez is.

Átérezve a téma fontosságát, hitközségünk saját költségén – 900 ezer forint – négyoldalas cikket jelentetett meg a Zalai Hírlapban 42 ezer példányban, így a konferencia anyagai szerkesztett formában eljuthattak a megye lakosságához. Ehhez párosult, hogy tagjaink közel 100 helyen találkoztak személyesen is a téma iránt érdeklődőkkel.

A zárás előtti pillanatban a volt zsinagóga adott méltó helyet a „Szomorú vasárnap” színházi előadásnak, melyben felcsendültek Seress Rezső dallamai. A közönség dübörgő tapsa mellett hajtottak meg hatódva fejet a színészek.

Zala megye emlékéve is kitérőnyű gondolkodást mutatott. 2014-ben négy temetőt – Búcsúszentlászló, Tornyiszentmiklós, Pethőhenye, Gelse – felújítottak. Zalabaksán ezt az önkormányzat saját pályázatán keresztül oldotta meg. Így ma már 17 sírkert rendbetétele történt meg. Az ősök tisztelete mellett legfontosabb, hogy mindenütt készült egy emlékhely is, ahol a lakosság, az iskolák elhelyezhetik virágaikat vagy kavicsaikat. Az anyagiakat a megyei önkormányzat és a Mazsihisz biztosította, a munkálatok pedig a zalaegerszegi hitközség szellemi irányításával mentek végbe.

A megyei emlékév zárásaként megjelent *Zóka Gyula* fotóművész albuma, és 40 képből álló kiállítás nyílt Zalalövön.

S. V.

Nagyapja szakasztott mása és egy áldozat

Rainer Höss Budapesten járt

Varsányi Imre mérnök 14 évesen került Auschwitzba. Szerencsésen életben maradt, s hazatért. Befejezte tanulmányait, megnősült, gyermekei, unokái lettek, az elsenvedett traumáról azonban még velük sem beszélt évtizedekig. Túlságosan fájt mindaz,

deportálásokban a nagyapám a szokásosnál is aktívabb szerepet játszott. Amikor eljött az idő, Magyarországra látogatott a családdal nyaralni. Járták ezt a szép országot, Rudolf Höss végig gondosan jegyeztet. Személyesen mérte fel a pályaudvarok átérésztőké-

kított a Höss famíliával, mert képtelen megbocsátani a nagyapa tetteit, s a családban sértetlenül meglévő avitt nézeteket. Rudolf Höss nem parancsra tette, amit tett, náci volt. A Höss unoka elmesélte, hogy nincs egyedül bocsánatkérő utazásain, vannak további háborús bűnös-unokák, akik fontosnak tartják felhívni a figyelmet a náciizmus, az új szélsőjobboldal veszélyeire. Nagyon szimpatikus és meggyőző volt – mondja Imre bácsi. Ott, a Gerbeaud-ban, felvettem neki, hogy folytassuk ezt a beszélgetést, jöjjön el hozzánk, s ismerje meg a családomat. A feleségem is támogatta a meghívást, akinek még indulás előtt elmondtam ezt az ötletemet. Erika, aki egyébként egy evangélikus német családból származik, annyit mondott, ezt szerettem volna javasolni, csak nem mertem mondani. Amikor Rainer Höss másnap este megérkezett hozzánk, ismét lassan indult a beszélgetés, de egy pohár pálinka oldotta a zavart. A fiam is ájtott hozzánk, ő is találkozni akart a híres unokával. Rainer beszélt a családjáról, elmesélte, hogyan szakított meg minden kapcsolatot az apjával, ő, aki egykor az auschwitzi kémények tövében játszott a végig gondtalan gyerekkorát a Höss nagynénikkel és nagybácsikkal, akik most a család árulójának, fekete báránynak tartják. Nem volt egyszerű döntés számára, de vállalhatatlannak találta nagyapja történetét és tetteit. A mai napig összerezzen, amikor meghallja, mennyire hasonlít rá. Nehéz neki is – mondja Imre bácsi –, hiszen olyan bűnökért vezekel, amelyeket nem követett el, de viszi a keresztet egész életében.

Felmerült, hogy miért nem változtatta meg a nevét, s hagyja az egészet – teszi hozzá Varsányi Imre. – De hiszen az még rosszabb lenne, a családot terhelő bűnök akkor is nyomasztanák, így legalább tud tenni valamit az újra lábra kapó szélsőjobboldali mozgalmak ellen. Nagyon jó, hogy itt volt, nem mindennapi találkozás volt ez. Elmesélhettem neki részletesen, mi történt velem 14 évesen, először Auschwitzban, majd Mülldorfbán, ő pedig elmesélte, ki mindenki van kapcsolatban, szinte az egész világban. Németországtól Amerikán át Izraelig. Hogy évente elmegy Auschwitzba, s valóban egy Dávid-csillagot hord a nyakában. Az egész deportálásban és a koncentrációs táborban töltött időszakban nekem az volt a legnehezebb a rengeteg szörnyűség mellett, hogy egész idő alatt nem tudtam kihez szólni. Nem tudtam senkivel megosztani a félelmeket, a szorongásomat. Teljesen egyedül maradtam 14 évesen az auschwitzi lágerben, a családomról nem tudtam semmit. Már Újpesten, ahol összegyűjtöttek minket, elvesztettem őket. Egészen a felszabadulásomig gyakorlatilag egyetlen szót sem beszéltem senkivel. Ez volt az oka, hogy a családomnak is képtelen voltam elmondani Auschwitz és Mülldorf történetét. Most nagyon jólesett az egész történetet megosztani Rainer Höss-szel, s neki is az ő történetét velem, akitől a nagyapja bűneiért most bocsánatot kért. Nem kell neked bocsánatot kérned, te nem tehetsz semmiről – mondtam neki többször, mint ahogy ezt el szoktam mondani azoknak a fiataloknak is, akik néha egy-egy Élet Menete-vagonkiállításon odajönnek hozzám, hogy a csendőrye keretlegény nagypapa tetteiért vezekljenek.

Rainer nagyon jól érezte magát nálunk, s remélem, látjuk még. Miután hazament, írt egy levelet, melyben megköszöni, hogy a családomhoz meghívtam, s szeretne valamikor újra meglátogatni, s akkor ő is hozná a gyerekeit. Januárban pedig az unokám jön velem Auschwitzba, ahol megemlékezünk a felszabadulás 70. évfordulójáról. Rainer Höss is ott lesz, ott találkozunk legközelebb!

Höss és Varsányi. Unoka és áldozat

ami történt. Nagy kérdés volt, hajlandó lesz-e Imre bácsi találkozni az auschwitzi trauma egyik okozójának unokájával, a háborús bűneiért kivégzett Rudolf Höss táborparancsnok unokájával, Rainer Höss-szel.

A ma 49 éves Rainer Höss nagyapja szakasztott mása, „de szerencsére ez csak a látszat” – hangsúlyozta az Élet Menete meghívásának eleget tévő „náci-unoka”. Ő hosszú évekkel ezelőtt megszakította családjával a kapcsolatot, s hirdeti Európa-szerte, vigyázat, a szélsőségek ma is élnek, s ha nem sikerül visszaszorítani az újnácikat, újabb veszélyek fenyegetnek, s történelmi gyalázatokkal kell számolni. Emellett fontosnak tart ellátogatni minden olyan országba, amely hírleadta nagyapja miatt elveszítette zsidóknak tartott állampolgárai ezreit, százezreit. Járja a világot, s kéri a holokauszt túlélőket, illetve utódait bocsánatát.

Amikor az Élet Menete, pontosabban Gordon Gábor megkérdezte, akkor-e találkozik Höss-szel, zavarba jöttem – meséli Varsányi Imre. – Szinte ugyanaz a szégyenérzés fogott el, mint amelyet a negyvenes években gyerekként átéreztem, amikor zsidóztak az utcán, amikor sárga csillaggal megbélyegezték, majd később bevonóírozta, s elvittek. Kell ez nekem? Ugyanakkor kíváncsi is voltam, van-e mondanivalónk egymás számára. Nem tagadom, megbeszéltem a dolgot a családommal, a feleségemmel, a fiammal, s nem utolsósorban a 20 éves fiúunokámmal. Azt mondtam neki, mint ahogy benned is van belőlem sok minden, mert az unokám vagy, úgy benne is van bizonyára sok minden az ő nagyapjából. Az unokám azonban biztatott: Nagypapa, miért ne találkoznál vele? Nem te vagy a gyilkos! Így ráálltam, s valóban találkoztunk egy kávéházban egy első beszélgetésre. Itt többen voltunk, az egyes történetek nyilván nem kaphattak akkora hangsúlyt.

Ezen az első beszélgetésen Rainer Höss látható zavarban volt, pedig nem először találkozott holokauszt-túlélőkkel. Más ez a helyzet Magyarországon – mondta Höss. Rudolf Höss irányításával sok százezer ember gyilkoltak meg! S talán kevesen tudják, de nálunk ez egy családi történet volt, hogy a magyarországi zsidó

pességét. Mint később kiderült, mesélte az unoka, a menetrendeket is ő állította össze a magyar partnereknek, hogy zökenőmentesen történjen a zsidók Auschwitzba szállítása. Ez nálunk – tette hozzá Rainer Höss – mint egy szép családi nyaralás jelent meg a történetek között.

A Gerbeaud-ban kicsit lassan indult a beszélgetés, mint ahogy az én életemben is rendkívül lassan indult az emlékezés – mondja Varsányi Imre. – Már régen családom volt, unokáim, de a velem történekről nem voltam képes beszélni nekik. Néhány éve azonban felkeresett Gordon Gábor, s rábeszélte, hogy menjek ki velük, az Élet Menetével Auschwitzba, mert meglátom, meg fogok könnyebbülni. Lassan ugyan, de végül engedtem a rábeszélésnek, s szinte kiszakadt belőlem a szörnyű emlék, miután megéreztem. Mikor végre abba tudtam hagyni a zokogást, valóban megkönnyebbültem. Azóta tartom fontosnak, hogy ahol csak lehet, meséljek a fiataloknak arról a gyalázatról, ami velünk történt. Ez érdekli a fiatalokat, a történelemkönyveket viszont nem biztos, hogy elolvassák. De mit mondjak Rudolf Höss unokájának?

Rainer Höss, a holokauszt történetét kutató, túlélők bocsánatát kérő náci-unoka, az auschwitzi haláltábor parancsnoka, Rudolf Höss unokája, az Élet Menete alapítvány meghívására jött két napra Budapestre, hogy részt vegyen a Holokauszt-emlékévet záró alapítványi ünnepségen, s annak szónoka legyen. Missziójának tekintik, hogy minden erejével küzdjön a szélsőségek, a rasszizmus, a neonáci mozgalmak újraéledése ellen. Höss részt vett egy beszélgetésen is több mint száz magyar középiskolással, akiknek pergő és lényegre törő kérdéseire válaszolt órákon át. Találkozott holokauszt túlélőkkel, a saját érdeklődő munkatársaival, s fogadta őt Heisler András, a Mázsizhizs elnöke. A rövid látogatás alatt Rainer Höss kétszer is visszament a Duna-partra a „cipőkhöz”, mondván, azt hitte, Auschwitz után már kevés emlék tudja megrázní, ám a pesti cipők ilyenek voltak.

A dilemmán Rainer Höss segített. Mesélt magáról, elmondta, hogy szá-

בר מצוה

A Bethlen téri templomban szölvötták a Tórához dr. Tábori János és Goldmann Anikó másodszültt fiát, Omrit bár micvája alkalmából. A közösség új felnőtt tagja nagyon szépen, a hagyományokat idézve énekelte az áldásokat és lejnolta a saját részét a törái fejezetből. *Deutsch Róbert* főrabbi mondott avatöbeszédet, további szorgalmas tanulásra buzdította tanítványát, és a Teremtő áldását kérte rá. Az imádkozást követően a szülők kiduson látták vendégül a megjelenteket. Az örömapa üdvözlő szavai után Omri (*Omri Ben Jochánán*) hátaltelt szívvel mondott köszönetet szüleinek, nagyszüleinek, a megjelent vendégeknek, amiért ilyen emlékeztetéssé tették számára felnőtté avatásának napját. Mázál tov az egész családnak!

Az Élet Menete útja Auschwitzba

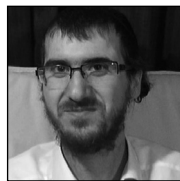
Az Élet Menete 2015-ben április 15–17. között tartja lengyelországi emlékező programját. Magyarországról autóbusszal utazunk: indulás 15-én, a program 16-án egész nap tart, mely után azonnal visszajövünk Budapestre. A 15-i éjszakára megfelelő szállást biztosítunk. A részletes programról időben tájékoztatjuk a jelentkezőket e-mail-ben vagy e-mail cím hiányában postai úton. A részvételi díj egy fő részére 75 000 Ft, melyet az alapítvány adományként kezel, s megfelelő adóigazolást állít ki róla. Az összeg tartalmazza az úti- és szállásköltséget, étkezést az út ideje alatt, valamint a helyszínen szükséges kellékeket: esőálló Élet Menete dzseki, könnyű hátizsák a zavartalan sétához stb. Amennyiben ez a részvételi díj meghaladja a lehetőségeit, de szeretne részt venni a programon, kérjük, jelezzze, mert adományozóinknak, támogatóinknak köszönhetően korlátozott számban csökkentett részvételi díjra is van lehetőség: ennek összege 40 000 Ft.

Az űrlapot kitöltheti internetes oldalunkon vagy nyomtatott formában személyesen (1136 Budapest, Hegedűs Gyula u. 8., hétköznap 10.00–14.00). A részvételi díj befizethető átutalással az OTP 11707024-20453651-es számlaszámra (a közlemény rovatba írja be a nevét és a „zarándoklat” szót) vagy személyesen (1136 Budapest, Hegedűs Gyula u. 8., hétköznap 10.00–14.00). Jelentkezési határidő: február 28.

További információ: +36-30-732-3145 vagy info@eletmenete.hu

VALLÁSI ROVAT

Tu bisvát – gyökereink és ágaink

Idén február 4-ére esik tu bisvát, azaz svát hó 15-e, a fák újéve. Izraelben ilyenkorra már az éves esőzések nagy része megtörténik, és ekkor kezdenek el érni a gyümölcsök. Ugyan még tél van, de a föld alatt már elkezdnek sarjadni a magok. Az askenáz országokban a szokás az, hogy ezen a napon többféle gyümölcsöt fogyasztunk.

Miért foglalkozunk egyáltalán azzal, hogy mikor kezdenek érni a gyümölcsök? Ennek egyrészt praktikus okai vannak, például ha egy gyümölcs ennél korábban érik meg, akkor abból nem kellett tizedet adni a Szentély idejében. Másrészt minden ilyen, mezőgazdasággal kapcsolatos törvény emlékeztet rá, hogy az Örökkévaló, aki a természetet teremtette, minket is megteremtett. És ebben a teremtett világban sok a párhuzam. Az embert például a Tanach, a zsidó Biblia több ponton is a fához hasonlítja.

„Áldott az az ember, aki az Örökkévalóban bízik, az Örökkévaló lesz az, aki őt biztosítja. Olyan lesz, mint a víz mellé ültetett fa, ami a folyó mellett ereszt gyökereit...” (Jirmija 17:7-8)

Bölcsseink úgy magyarázzák ezt a hasonlatot, hogy olyan emberről szól, akinek „cselekedetei számossabbak a bölcsességénél” (Ávot 3:22). Azt is hozzáteszik, hogy a cselekedetek felelnek meg a fa gyökereinek, a bölcsesség pedig a fa ágainak. Ezek szerint ha kívülről nézünk egy embert, akkor a bölcsességét, tudását könnyebben észre vesszük, mint a mélyebben „gyökeredző” cselekedeteit.

Rábénu Joná (Spanyolország, Girona, 1180–1263) magyarázata még tovább pontosítja a hasonlatot. Szerinte a bölcsesség megszerzésének az alapja az, hogy az ember először „kijavítsa önmagát”. Foglalkozzon saját tulajdonságaival, szerezzen jó cselekedeteket, amelyek a későbbi fejlődése gyökerét jelentik.

A zsidóságban a bölcsesség megszerzése a Tóra tanulmányozásán keresztül történik. A Tóra azonban nem adja magát bárkinek, nem nyílik meg egykönnyen. Olyan ez, mint amikor az embert beengedik nagy tudósok társaságába. Ha éppen csak most esett be az utcáról, valószínűleg nem sokat fog érteni a bölcssek diskurzusából. Ha viszont olyasmiről beszélgetnek, ami már régóta foglalkoztatta emberünket, akkor életre szóló élményben lehet része.

Rábénu Joná értelmezésében ez az a „cselekedet”, amit elvárnak az embertől, mielőtt a bölcsességgel, a Tórával foglalkozni kezd. Azt mondja: szép és nemes cél, hogy kíváncsiak vagyunk a bölcssek véleményére, de ne csak ülünk és hallgassuk őket, hanem tegyünk aktívan is azért, hogy megértjük az üzenetüket! Gondolkodjunk el az élet nagy kérdésein magunktól, lássuk, meddig jutunk! Csak így fogunk tudni igazán értékelni másokat, akik szintén gondolkodtak ezeken a kérdéseken. Persze ez nem jelenti azt, hogy egyáltalán ne tanuljunk Tórát, amíg nem meditáltunk több évet önmagunkban. Csak annyit tegyünk meg, hogy emlékezzünk néha a táblára, amin ez a felirat áll: „Gondolkodtál ma már?”

Szántó-Várnagy Binjomin Zeév

SIKER!

A Mazsihisz Köszönetkoncertjén voltunk a Dohányban

„A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége köszönetet mond mindazoknak, akik munkájukkal, támogatásukkal segítettek az elmúlt évben. Úgyszintén köszönetet tartozunk mindazoknak, akik figyelnek ránk, bíznak bennünk, hozzánk fordulnak ügyes-bajos dolgaikkal. Egyre többen állnak a Mazsihisz mellé! Elismerik erőfeszítéseinket, s ennek jeleként egyre többen ajánlják fel adójuk 1%-át közösségünknek.”

Ez állt azon a meghívón, amely kizárólag belső körben terjesztve is elegendőnek bizonyult a telt házhoz.

bárhol a világon – a történelem során számos alkalommal megtapasztalhatta a terror természetét. Amikor iszlám szélsőségesek a Charlie Hebdo szerkesztőségében rendeztek vérfürdőt, majd egy párizsi kóser boltban végeztek ki túszoikat, akkor mindnyájan az esztelen öldöklés célpontjaivá váltunk. Mert egyek vagyunk a fenyegetettségben, és osztozunk a meggyilkolt családok fájdalmában! Az emlékkönyv bejegyzéseit a budapesti Dohány utcai nagy zsinagógában megrendezett Köszönetkoncert résztvevői küldik együttérzésük kifejezéséként a szabadság-

ság?” – tette fel a kérdést Frölich Róbert, majd így folytatta: „Végignézve azokon, akik ma ide eljöttek, akik megtöltötték a zsinagógát, hiszem, hogy ők táplálják a reményt, adójuk felajánlott 1%-án kívül sokkal többel, pénzben ki nem fejezhető értékkel, közösségvállalással.”

Nem az a fontos, hogy ki zsidó és ki nem az. Fontos az összefogás kifejezése közös célok megvalósításához, egy nyugodt életért. Ennek a reményt adták nekünk most, s mi köszönjük ezt a reményt.”

S elkezdődött a Köszönetkoncert, melynek első fellépője *Király Miklós* operaénekes volt, akitől a Vösmrut és a Hegedűs a háztetűn Tevje-dalát hallhatta a közönség. Zongorán *Neumark Zoltán* működött közre.

Operaénekes volt a következő fellépő is, *Benedekffy Katalin* koloratúrsoprán, aki hangszerkísérettel (Neumark Zoltán) és a cappella is elbűvölte a nézőket. Felcsendült menasági népdal, Puccini O mio bambinója és Gounod-tól Júlia keringője.

Ezt követte Rossini Mózes című operájából az ima, *Rudas Dániel*, *Király Miklós* és *Fekete László* főkántor előadásában.

Kathy Horváth Lajosnak vélhetően hitvallása lehet Yehudi Menuhin gondolatsora: „A zene a káoszról rendet teremt; a ritmus a szétartott egységbe fogja; a melódia a megszakítottat folytonossá varázsolja; a harmónia az össze nem illőket összeegyezteti.”

Balázs Fecó emlékezetes dalokból összeállított egyveleget adott elő,

melynek utolsó számánál (Maradj velem) *Kathy Horváth Lajos* lehetett a partnere.

Próza következett, nem is akármilyen. A műsorközlő így konferálta be: „Önök közül bizonyára sokan emlékeznek (...) a Ránky–Hubay–Vass István alkotóhármás immár klasszikus »Egy szerelem három éjszakája« című művére, melyet Radnóti Miklós és Gyarmati Fanni tragikus szerelme ihletett. Nos, mi ezúttal nem három éjszakában, hanem három tételben idézzük meg ezt a szépségében is szomorú szerelmet, méghozzá a leghitelesebb módon: Radnóti Miklós három versével, és a hitves, Gyarmati Fanni napokban megjelent, rendkívüli naplójának szinte e versekre rímelő (...) soraival. E három tételt így is nevezhetnénk: Vallomás – Ölelkezés – Búcsú...” Előadta két rendkívül szuggesztív művész: *Hegy Barbara* és *Hegedűs D. Géza*.

Popzenét, részletet a Cherbourg-i esernyőkből és egy orosz zsidó népdalt hallhattunk a *Swing á la Djangótól* (*Kardos Dániel* – gitár, *Csurkulya József* – cimbalom, *Lombos Pál* – nagybőgő). A zongoránál (sajnos keveset) játszott és énekelt egy afroamerikai fiatalember, *Kasai Jnoffin*.

Következett a finálé a Hava nagilával, melyet a zsúfolásig megtelt zsinagóga közönsége is „magáénak tekintett”.

Felejtethetetlen este volt, köszönet a szervezőknek, rendezőknek, házigazdáknak és fellépőknek!

G. J.

Már Izraelben az Iszlám Állam

Hét izraeli arabot vettek őrizetbe és helyeztek vád alá, amiért azok állítólag létrehozták az Iszlám Állam (IÁ) dzsihadista csoport első izraeli sejtjét, és támadásokra készültek az országban – közölték a jeruzsálemi hatóságok.

A Sin Bét belbiztonsági szolgálat szerint a sejt tagjai találkozóikon a dzsihadista ideológiát fejtegették, Molotov-koktélokot készítettek és báránnyokon gyakorolták a lefejezést, amit embereken is végre akartak hajtani. A vád szerint fegyvereket is megpróbáltak beszerezni, és merényletet akartak elkövetni egy izraeli biztonsági tiszt ellen. Az illetőket még tavaly november-decemberben vették őrizetbe.

Az igazságügyi minisztérium azt közölte, hogy a hét izraeli arabot hivatalosan illegális csoporthoz való tartozással, terrorizmus támogatásával és külföldi ügynökökkel való kapcsolatfelvétellel vádolják. A minisztériumi szóvivő szerint a vádlottak a bíróság előtt ártatlannak mondták magukat, bár a Sin Bét közleménye azt állította, korábban nyomozóknak beismerték, hogy támadásokra készültek.

A Sin Bét arról számolt be, hogy az Izrael által megszállva tartott Ciszjordániában már feloszlott egy, az Iszlám Államhoz köthető terrorista sejt. Izrael területén azonban a nemrégiben nyilvánosságra hozott ügy az első eset, amelyben az Irakban és Szíriában jelentős területeket birtokló szélsőségesekhez tartozással vádoltak embereket.

Bár az izraeli arabokra nem jellemző a fegyveres erőszak, a Sin Bét szerint a mostani ügy azt jelzi, hogy fennáll a radikalizálódásuk veszélye. A belbiztonsági szolgálat szerint mintegy 30 izraeli arab harcolhat jelenleg Szíriában az Iszlám Állam oldalán.

MTI

Heisler András: Párizsban mindnyájan az esztelen öldöklés célpontjává váltunk.

Rövid beszélgetést kértem *Répás Pétertől*, az esemény egyik szervezőjétől, hogy egészítse ki az alapgondolatot. Megtudtam, hogy sok egyéb mellett célul tűzték ki azt is, hogy egy ilyen, a szó valós értelmében KÖSZÖNET rendezvényt fejezzék ki a Mazsihiszt bármilyen módon támogatók iránti tiszteletet és megbecsülést. Tájékoztattam arról is, hogy erre az eseményre nemcsak a fővárosból érkeztek, hanem a meghívottak között természetesen ott voltak a vidéki hitközségek is, amelyek opcionálisan „továbbgüríthették a labdát” az őket támogatók felé, így élhettek maguk is saját invitálásokkal. Végül *Répás Péter* hangsúlyozta: a műsor összeállításánál fontos szempont volt az is, hogy a koncertet valamennyi korosztály egyformán élvezze, vagyis mindenkinek felejtethetetlen élményben legyen része.

A zsinagógai esemény egy soha nem látott, különleges fényjátékkal (*Burger András*) vette kezdetét.

A jelenlévők között üdvözölhettük (a teljesség igénye nélkül) *André Goodfriendet*, az amerikai nagykövetség ideiglenes ügyvivőjét, a Mazsihisz vezető tisztségviselőit, mint *Heisler András* elnököt és *Kunos Péter* ügyvezető igazgatót, Izrael Állam magyarországi nagykövethelyettesét, Németország nagykövétét, előljárókat, vallási vezetőket, kántorokat a fővárosból és vidékről egyaránt.

A programot és az összekötő szövegeket *Havas Judit* és *Mohai Gábor* mondta el.

Elsőként az Áni máámin hangzott el *Fekete László* főkántor interpretálásában, majd *Heisler András* lépett a mikrofonhoz. A Mazsihisz elnöke emlékeztetett a franciaországi tragikus eseményekre, majd ennek kapcsán tájékoztattott: „A műsor alatt egy füzetecskét fogunk Önök között újtára indítani. A füzetben magyar és francia nyelven az alábbi szöveget találják: »A zsidóság – éljen akár Franciaországban, Izraelben vagy

szerető francia nemzetnek.« Kérem, aki egyetért a bejegyzéssel, írja alá, és adja tovább a szomszédjának. A koncert végén a füzetet Franciaország nagykövetének tervezzük átnyújtani.”

Ezután az elnök felkérésére *Frölich Róbert* főrabbi zsoltáridézetet és az ősi gyászimával emlékezett meg a terrorizmus áldozatairól.

Heisler András így folytatta: „Kétperces megnyitóra kaptam lehetőséget, s az időm annyira rövid, hogy először gyorsan elmondanám, miről nem fogok beszélni. Nem kívánok beszélni az emlékezetpolitikai konfliktusokról, nem akarok szólni a Szabadság téri emlékműről, nem fogom említeni a Sorsok Házát, sem az Együttélést, de ugyanúgy nem fogok beszélni belső konfliktusainkról sem...”

Majd elmondta, hogy miközben országos szinten csökkent az adóból egy százalékot egyházaknak felajánlók száma, a Mazsihisznél emelkedett. „Ez objektív mérce: erőfeszítéseink elismerését jelenti. A mai Köszönetkoncertünk pedig ennek a segítségnek a visszajelzését kívánja szolgálni.”

Beszédét az elnök ezzel zárta: „Köszönöm figyelmüket, köszönöm, hogy eljöttek, és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége nevében köszönöm tavalyi segítségüket.”

Házigazdaként *Frölich Róbert* osztotta meg gondolatait a jelenlévőkkel.

A vallási vezető a *Je suis Charlie* szavakkal nyitotta meg rövid beszédét, utalva a franciaországi satirikus újság munkatársainak lemészárlására, a fél világon átívelő mély együttérzésre és gyászra. Arra is emlékeztetett, hogy a párizsi kóser húsbolt elleni támadáskor az üzletben tartózkodók többségét az ott árufeltöltőként tevékenykedő alkalmazott, egy muszlim arab fiatalember lélekjelenléte mentette meg a biztos haláltól.

„Mégis van remény, mégis van jó-

Bezárt a Klauzál téri gettókiállítás

(folytatás az 1. oldalról)

A túlélő még emlékszik arra a sárga színű, kicsit áttetsző csomagolóanyagra, amibe betekerték a holttesteket, majd feltették kocsira, és elvitték innen.

De ha a túlélő rabbi is, akkor objektív, és akkor Isten áldását kéri mindazokra, akik ezt az emlékművet létrehozták, és a szíve mélyén sajnálja, hogy lebontják, és nem marad itt az idők végezetéig.

Tehát szólaljon meg a gyászima. Sokkal később, mint kellett volna. Mert amikor az exhumálás történt, abban a forgatagban erre nem jutott idő.

Hét évtized után is, ezen a helyen, most először hangozhat el az ima lelki nyugalmukért, és együtt a mi lelkünk nyugalmáért is.

Kardos Péter főrabbi beszéde a Klauzál téren, 2015. január 18-án.

Vattamány Zsolt polgármester

Látogatók

IZRAELI SZÍNES

Biztonsági előrejelzés 2015-re: viharos idő várható

Az AMAN, Izrael katonai hírszerzése közzétette a soros polgári év előrelátható eseményeit.

Az ilyen előrejelzéseket lehet röviden, és lehet hosszasan értékelni.

A rövid értékelés: körzetünkben viharokra számíthatunk.

Hosszabb analízisek a nyomtatott és internetes sajtóban egyaránt rendelkezésre állnak. Mi a ynet, a Jedit Ahronot hírportálja és a DebkaFile internetes hírszerzési elemző honlap értesüléseiből szemelgettünk.

Abban minden józan értékelés megegyezik, hogy viszonylag megbízható előrejelzéseket csak a következő néhány hónapra lehet adni, már csak a körzet folytonos, drámai változásai miatt is. A Közel-Keleten az utóbbi években lezajlott események és a kialakult, vagy éppen alakulófélben lévő szituációk azonban megengednek távolabbi következtetéseket is.

Az Izraelt 1000–1500 kilométeres sugarú körben környező országok kevés kivétellel szétesőfélben vannak, vagy már nem is funkcionálnak önálló államként.

A 2010-ben, Tunéziában kezdődött „Arab tavasz” tucatnyi arab államot zilált szét, és a vágyott stabilitás, a jobb élet helyett legtöbbjükben káoszt, belháborúkat, szegénységet hozott. Ez viszont a tömegeket, és ezen belül a soha nem látott munkanélküliségtől leginkább szenvedő, kilátástalan jövőjű fiatalságot a radikális iszlám felé tereli.

• **Északkeleti,** legbarátságatlanabb szomszédunk, Szíria a szétesés állapotában leledzik. Az országból eddig több mint hárommillióan menekültek el, a közel négy éve tartó polgárháború halottainak számát 200 ezerre becsülik. A központi hatalom, Basar Asszad és a hatalmát fenntartó, kisebbségben lévő alauita törzs az ország területének talán ha egynegyedét ellenőrzi. A többin az egyre erősebb „Kalifátus” Iszlám Állama és más, egymással is hadakozó hadurak fegyveresei osztoznak.

A Golán keleti szegélyén fekvő, a jom kippuri háborút lezáró 1974-es fegyverszünet után Szíriához visszakerült Kuneitrától északra – vagyis az izraeli határhoz igen közel – velünk ellenséges drúz falvak vannak, amelyek mind az áru- és fegyvercsempészetnek, mind a terrorvétkenyységnek biztos fedezékként szolgálnak.

A körzetbe visszatérő oroszok Iránnal vállvetve fegyverrel és szakértői gárdával igyekeznek segíteni a damaszkuszi kormánycsapatokat, ám katonai szakértők arra a konklúzióra jutottak, hogy a szíriai hadsereg nem lesz képes feltartani a keletről támadó Iszlám Állam fegyvereseit, és az Asszad-rendszer talán már a 2015. évben végső vereséget szenved.

Már az elmúlt évben gyakran hallhattuk a hírekben, hogy a Golán-fennsík túloldalán, vagyis a Damaszkusztól délre csatározó fegyveresek lövedékei izraeli területen csapódtak be. Szíria hozzánk legközelebbi régiójában a viszonylag mérsékelt, szunnita Szabad Szíriai Hadsereg lázadói harcolnak. Izrael bizonyos humanitárius – és talán egyéb – segítséget nyújt nekik, és az általuk ellenőrzött terület, legalábbis egyelőre, ütközőzónát képez az izraeli határ és az iszlamista Dzsabhat el-Muszra és az Iszlám Állam uralta területek között. Ám ha az utóbbiak erői a Golán-határhoz jutnak, az nagy kihívás elé állítja az északi határ védőit.

• **Északi szomszédunk,** Libanon szuverenitását immár nem csak a

Hezbollah veszélyezteti: a szíriai határ felől fel-felbukkannak az Iszlám Állam és más csoportok fegyveresei is. Nem tudható, milyen lesz a viszony a síita Hezbollah – amely Aszszad oldalán harcol – és a hangsúlyosan szunnita Iszlám Állam, avagy Kalifátus között: jelenleg ellenséges. A Hezbollahot támogató Irán az Iszlám Állam hadserege ellen harcol.

• **Irakban** a szíriaihoz hasonló a helyzet. A bagdadi kormány amerikai és iráni(!) katonai segítséggel próbálja az ország területéből egyre nagyobb darabot leharapó Iszlám Állam katonai erőit visszavetni, és az országból ugyancsak részt követelő kurdokkal igyekszik szövetkezni. A véres öngyilkos merényletek egymást érik. Irakból eddig kétmillió ember menekült külföldre, további kétmillió pedig Irakon belül kényszerült menedéket találni.

A következő évben véglegesen három részre szakadhat a britek által az első világháború után kreált Irak, de egy függetlenné váló Kurdisztánt a maga kurd kisebbségétől rettegő Törökország azonnal megtámadna, míg a kelet-iraki síita tömegek a „hittevért” Iránhoz csatlakozhatnak. Ez Iraknak mint független államnak a végét is jelentené, ami viszont vég nélküli vallási és törzsi háborúkhöz vezethetne a Tigris és az Eufrátesz völgyében.

• **Déli szomszédunk,** Egyiptom stabilitását – egyelőre – Abdel-Fattah al-Szizsi tábornok biztosítja, akit a hadsereg nevezett ki az ország élére egy jól sikerült puccs után 2013 nyarán, a demokratikusan megválasztott iszlamista Mohamed Murszi, a Muzulmán Testvériség jelöltje helyébe.

Az elnökké avanszált tábornok vasmarokkal tart csendet-rendet országában. Al-Szizsi tábornokot Amerika is kritizálja, mert bár „új, modern Egyiptomot” ígér, és elhárította egy Irán-szerű totális iszlám diktatúra létrejöttét, mégis a választói többség akarata ellenében került hatalomra.

Egyiptomban a hadsereg befolyása döntő mind társadalmi, mind gazdasági téren. Így volt ez Nasszer, Szadat és Mubarak alatt is. A 90 milliós, katasztrofálisan túlszaporodott népességű országra a hadsereg mindent rá tud erőltetni. Egyiptom gazdasága ennek a tömegnek az igényeit semmilyen téren nem tudja kielégíteni, de amíg a fejlett Nyugat technikával, fegyverrel, élelemmel segít, a nagyobb bajok elodázkodnak.

Al-Szizsi elnöknek barátságatlan a viszonya a Muzulmán Testvériségből kiágyazott gázai Hamasz-mozgalommal. Hadserege és rendőrsége hadat visel a Szináj-félszigeten garázdálkodó Anszar Bajt al-Makdisz terrorhadsereg ellen, amely nemrégiben hűségesküvet fogadott az Iszlám Államnak. Az egyiptomi hadsereg és rendőrség sorra felszámolta a Gázai övezetből egyiptomi területre vezető csempészalutakat (vagy azok zömét).

Mindez az Amerikát, a nyugati kultúrát és Izraelt zsigerből gyűlölő, bigott muzulmán tömeg akarata ellenére történik. Senki sem tudhatja, mikor villan fel egy szikra, iszlamista tüntetők halála vagy egy éhséglázadás, és Kairó utcáin ismét vér folyik, a mecsetek visszaszerzik teljhatalmukat, és déli határunkon a jelenlegi viszonylagos nyugalom is a múlté.

• **Jordánia** stabilnak mondható, bár egyre több fiatal szökik át az északi és keleti szomszédban – Szíriában és Irakban – harcoló Iszlám Ál-

lam seregébe. Az óriási munkanélküliség (20–25 százalék), a mindent elöntő korrupció, a gazdagok és a szegények közötti kiáltó ellentét hatalmas elégedetlenséget szül a fiatal-ság körében.

II. Abdallah király tehetségben elmarad apja, a néhai Husszein király mögött. Legfeljebb szerencsénk hasonlító: a fokozódó elégedetlenség, az egyetemi fiatalság lázadozása ellenére mindeddig trónján maradhatott. Ez az ifjúság pedig, közte a sok Nyugaton tanult diplomással, érti, felfogja a különbséget az izraeli ifjúság életmódja és a sajátja között, és gyűlöli Izraelt. Napirenden vannak az Izrael elleni tüntetések, követelik az izraeli követség bezárását, a kereskedelmi kapcsolatok beszüntetését, legutóbb pedig a gázzsállításai egyezmény törlesztését.

Ha egy második „arab tavasz” a közeljövőben megdönti a Hasimita trónt, minden eddiginél súlyosabb biztonsági válsággal kell szembenéznünk. Jordániával közel 400 kilométer hosszú közös határunk van, a Kinerettől délre, a Jordánba ömlő Jármuch folyótól a Vörös-tenger partjáiig, az Eilat és Akaba közt húzódó határig. E határtól nyugatra pedig ott a kibékíthetetlen Palesztin Autonómia, amely a Jordán folyóig kíván terjeszkedni, vagyis közös határt követel Jordániával.

• **A fél európai** Szaúd-Arábia stabilitását iszonyatos olajvagyonra biztosítja, a Nyugat-barát uralkodóház és az ahhoz rokoni szálakkal kötődő vezető réteg egyeduralmát látszólag semmi nem veszélyezteti.

• **A borús kilátásokban** némi fény sugar: a perzsa-öbölbeli Katar, amely mindeddig a Hamasz fő pénzügyi támogatója volt, most Egyiptommal békül, aminek a gázai terror-szervezet fegyverkezése látja – remélhetőleg – kárát.

• **A libanoni** síita Hezbollah, amely önkéntes fegyvereseivel Aszszad elnök oldalán avatkozott be a szíriai polgárháborúba, súlyos veszteségeket szenvedett a szunnita Iszlám Állam elleni harcokban.

Az AMAN szakértői kiértékelése szerint mind a Hamasz, mind a Hezbollah meggyengült, és a korábban tervezett, Izrael nagyvárosai elleni hosszú távú rakétaháború helyett rövid távú, határ menti rakétatámadásokra, valamint védekező stratégiára rendezkednek be.

• **A tőlünk** távolabbra fekvő Líbia egy nyugati, egy keleti és egy sivatagi független államalakulatra esett szét. Szudán egy északi arab és egy déli, zömében keresztény néger lakosságú, iszonyúan elmaradott részre bomlott. Jemen és Eritrea sem tekinthető többé egybefüggő államnak.

• **A katonai** elhárítás a körzet nem létező stabilitásának egyik okát abban látja, hogy hiányzik egy – jobb híján a „világ csendőrének” titulált – domináns nagyhatalom. Az Egyesült Államok hadereje egyre kevésbé hajlandó ezt a szerepet betölteni: ahol igen, ott erre csakis arab államok koalíciójával vállalkozik. A nagy orosz haditengerészeti támaszpont a szíriai Tartusz kikötővárosban az egykori szovjet dominancia visszaszerzését célozza a Közel-Keleten, és ez Izraelnek semmi jót nem ígér. Erre utal a fokozódó orosz–egyiptomi haditechnikai együttműködés is.

• **Izrael** választási korteshadjáratl és egy lehetséges kormányváltással néz szembe az új évben. Frissen kinevezett vezérkari főnök ismerkedik az előtte álló tennivalókkal, a Honvédelmi Minisztérium élén is valószínűleg új ember fog állni, talán Netanjahu miniszterelnök is átadja a helyét. Az új embereknek hosszú hetekre vagy néhány hónapra lesz szükségük ahhoz, hogy alaposan be-

lemélyedhessenek az irányítás teendőibe.

Akármilyen összetételű lesz az új kormány, rögtön mandátuma kezdetén súlyos dilemmákkal kerül szembe. A költségvetés oroszlánrészét egyaránt magának követeli az új kihívások előtt álló honvédelem és az aggasztóan szakadozó szociális háló. Minden felmérés arról számol be, hogy a szavazók nagy többségét inkább érdeklik a megélhetés mindennapos gondjai, mint a biztonsági kérdések.

Izraelnek a legújabb technika olyan kihívásaira is választ kell találnia, mint a kibertámadások (számító-

gépes rendszereink ellenséges külföldi programozók általi megbénítása), vagy az alattomosan, alacsonyan szálló, robbanótöltettel megrakott drónok (pilóta nélküli robotrepülőgépek) berepülése.

*

A katonai elhárítás nem szépít, nem kozmetikáz: a 2015. polgári év az állam fennállása óta az egyik legnehezebb, ha nem a legnehezebb év lesz. Mégis, fejezzük be ezt az analízist egy szabre mondással: Ávánu et Pár’ o – náávor gám et ze. Türeltük a Fáraót – türeljük ezt is!

Halmos László

„Nem így akartuk, hogy Izraelbe érkezzetek”

Temetés Jeruzsálemben

Jeruzsálemben sokezeres tömeg kísérté hivatalos állami temetéssel utolsó útjára a kóser üzlet elleni párizsi terrormerénylet négy zsidó áldozatát.

Yohan Cohen, Yoav Hattab, Francois-Michel Saada és Phillipe Braham temetését *Jichák Jóssef* szefárd főrabbi a százötvenedik zsoltár énekletével kezdte. Később *Arje Stern* jeruzsálemi főrabbi segítségével megszággatták a rokonok ruháit, majd az elhunytak hozzátartozói közös kádist mondtak. *Slómo Móse Amar* volt szefárd főrabbi imája után egy-egy fátylát gyújtottak a halottak emlékére, s a közeli rokonok néhány szóval méltatták őket.

„Nem így akartuk, hogy Izraelbe érkezzetek, nem így akartuk látni, hogy hazatérjete, hanem életetekben akartunk látni benneteket” – kezdte beszédét *Reuven Rivlin* államelnök. Hangsúlyozta az áldozatok erős izraeli kapcsolatait, azt, hogy Francois-Michel Saada a zsidó államba készült költözni, s már vásárolt is lakást, Yoav Hattab pedig néhány hete Jeruzsálemben látogatott.

Kiemelte, hogy csakis zsidóságuk miatt ölték meg őket a kóser üzletben, s hogy a távolság ellenére egy családot jelentenek a világ különböző részein élő zsidók, akiknek nem lenne szabad félniük vallásuk miatt. „Az Izraelbe vándorlásnak mégsem félelemből, a terrortól való rettegésből kell következnie, hanem az ország iránti szeretetből” – tette hozzá.

„Ismerem fájdalmatokat, a házastársak, testvérek, szülők fájdalmát, amikor a legdrágábbat veszítik el” – mondta *Benjámin Netanjahu* beszéde kezdetén, s ő is felhívta a figyelmet rá, hogy zsidóságuk miatt haltak meg az áldozatok. „Nemcsak a zsidó nép, hanem az egész emberiség ellenségei ölték meg őket, s itt az ideje, hogy a kulturált népek egyesüljenek, és felszámolják ezt az ellenséget” – mondta az izraeli miniszterelnök.

„A világ vezetői kezdik érteni, hogy a szélsőséges iszlám terror valódi veszélyt jelent a világ békéjére nézve” – folytatta Netanjahu, s megismételte az utóbbi napokban többször hangoztatott, a francia zsidókat Izraelbe hívó szavait: „A zsidóknak jogukban áll számos országban élni, s joguk van a biztonsághoz, de úgy hiszem, szívük mélyén tudják, hogy csak egy ország a történelmi hazájuk, amely tárt karokkal várja őket. Ez az egész zsidó nép reménye.”

Jichák Hercog, a szociáldemokrata Munkapárt és a parlamenti ellenzék vezetője a párizsi merényletet összekapcsolta a jeruzsálemi zsinagóga elleni, néhány héttel korábbi merénylettel. Kijelentette, hogy „ha mind egyesülünk, akkor a terror nem győz, mert nem hagyjuk, hogy letérítsen utunkról, meghatározza sorsunkat”. Hercog felszólította a világ vezetőit, hogy állítsák meg a rasszizmust és az antiszemitizmust.

Ségolène Royal francia környezetvédelmi, fenntartható fejlődési és energiaipari miniszter országa képviselőjében mély részvétét nyilvánította, s közölte, hogy hazája osztozik a rokonok gyászában. Kijelentette, hogy Franciaországban nincs helye az antiszemitizmusnak, s mint mondta, ez volt az utcákra vult többmillióos tömeg üzenete is.

Közölte, hogy 2015-ben központi kérdés lesz a rasszizmus és az antiszemitizmus elleni harc, és hangsúlyozta, hogy „minden, zsidók elleni csapás egyben Franciaország elleni csapás”. Megígérte a zsinagógák, a zsidó iskolák védelmét, majd a francia elnök nevében posztumusz Becsületrendet adományozott a négy áldozatnak, amelyet a temetésen jelen lévő hozzátartozóknak adott át.

A szertartás hivatalos része ezzel véget ért, a családtagok a sírokhoz kísérték az izraeli zászlóba burkolt áldozatokat.

MTI nyomán

100 éves a Joint/JDC

Az American Jewish Joint Distribution Committee-t (JDC-t) a legnagyobb zsidó segélyszervezetként tartják számon. Küldetésük, hogy segítséget nyújtsanak azoknak a zsidóknak, akiknek nélkülözniük kell, vagy valamilyen veszélyes helyzetbe kerültek. Az egyének felkarolása mellett fontosnak tartják, hogy megerősítsék a zsidó közösségi életet is.

A JDC összesen 70 ország zsidó közösségét támogatja az USA állampolgárainak segítségével. Az elmúlt 100 évben a szervezet meghatározó szerepet játszott a zsidó közösségek életében. Ez alatt az idő alatt történelmünk hol szürkébb, hol színesebb napokat tartogatott. A Joint 1914-ben, az első világháború alatt jött létre New Yorkban az Európában és a Palesztinában élő zsidók megsegítésére, annak a tórai parancsnak eleget téve, miszerint a szegényeket és az elesetteket támogatni kell.

A szervezet tehát minden erejével azon van, hogy segítse a nélkülöző zsidókat, ugyanakkor a nem zsidó származású bajba jutott embereket is. A JDC által támogatott szervezeteknek 1939 végéig nagyjából 110 ezer zsidót sikerült kimeneikíteniük Németországból. A második világháborút követően jelentős szerepet vállaltak a túlélők és a menekültek támogatásában, származástól függetlenül. Nemcsak Európában, de Latin-Amerikában és Ázsiában is kapaszkodót nyújtanak a zsidó közösségeknek.

Közép- és Kelet-Európában, valamint a volt Szovjetunió országai-ban a Joint nélkül valószínűleg nem maradt volna fenn a zsidó közösség egy kis része sem. A JDC International Development Program világszerte segítséget, illetve hosszú távú fejlesztési támogatást ad a természeti katasztrófákat és háborús tragédiákat elszenvedett országokban. A program keretein belül több százezer ember életét tudták meg-

A JDC gépével jemeni zsidók indulnak Izraelbe (1951)

menteni. Mindemellett említésre méltó támogatást oszt szét a reménytelen szegénységben élők között. Modellt állít korszerű egészségügyi és szociális ellátások bevezetéséhez, és módszertani ismeretek átadásával is segíti a fejlődést.

Azok a zsidók, akik nélkülöznek, a JDC-hez fordulhatnak annak érdekében, hogy megkapják az alapvető életben maradáshoz szükséges ellátást. Ezenfelül némi lehetőséget kapnak arra, hogy saját erőből biztosíthassák megélhetésüket. Így részt vehetnek Joint által szervezett tréningeken, hogy munkát találjanak, vagy ösztöndíjat kaphatnak egyes oktatási intézményekbe. Ma már adott a lehetőség, hogy megosszunk egymással a tapasztalatokat, és a Jointon keresztül világszintű hálózat alakulhasson ki. Így a szervezetnek köszönhetően újra létre tudott jönni a zsidó kulturális és közösségi élet.

Természetesen az országok támogatásából nem maradhat ki Izrael sem. Annak ellenére, hogy gazdasága folyamatosan fejlődik, mégis ott figyelhető meg a legnagyobb szakadék a gazdagok és a szegények között. Az izraeli lakosság 25 százaléka él szegénységben, így jelentős mértékű támogatásban részesülnek a Joint alapítványtól. A JDC az élet minden területén segíti az izraeli zsidóságot.

A szervezet fontosnak tartja továbbá, hogy gondoskodjon a folyamatos utánpótlásról is. Fiatal vezetőket képeznek arra, hogy továbbadják a kulturális és tradicionális értékeket, generációról generációra. A fiatalok a képzések által motiváltakká válnak, és még jobban megerősödik az identitásuk.

Magyarországon 1991-ben nyitotta meg irodáját a Magyarországi Zsidó Szociális Segély/MAZS Alapítvány. Azóta több partnert is szerzett magának, és együtt több mint 100 ezer emberen tudtak segíteni. Céljuk, hogy itthon is létrejöhessen egy önfenntartó és nyitott zsidó közösség, a holokauszt túlélők és a rászorulókat támogatása, illetve a hagyományok és a kultúra megőrzése. A világszervezethez hasonlóan a MAZS sem feledkezik meg a támogatásra szoruló nem zsidó emberekről.

A jubileumi évforduló alkalmából különleges kiállítás volt látható a Bálint Házban, amely a Magyar Zsidó Levéltárral való együttműködés eredményeként érdekes régi képeket, illetve dokumentumokat mutatott be az 1945–53-as korszakból.

Rubin Eszter Ráhel / Kibic

Chanukka a múzeumban új rabbival

„2014 októbere óta a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár újra egy intézményként működik, integrálja gyűjteményeit, és 2015–2016 folyamán megújítja a múzeum állandó kiállítását. Célunk, hogy az új kiállítás valóban reprezentálja a magyarországi zsidó közösség történetét, kultúráját és jelenét.”

Sok egyéb mellett ez is olvasható honlapjukon, s chanukka harmadik napjának délutánján egy közös gyertyagyújtást követően ennél lényegesen átfogóbban tájékoztatta az érdeklődőket *Toronyi Zsuzsa*, az intézmények főigazgatója.

A különleges eseményen megjelent *Ilan Mor*, Izrael Állam magyarországi nagykövete, *André Goodfriend*, az Egyesült Államok ideiglenes ügyvivője. A Mazsihiszt *Heisler András* elnök, *Tordai Péter* alelnök és *Kunos Péter* ügyvezető igazgató képviselte. Eljöttek a tudományos és kulturális élet, valamint az oktatási intézmények képviselői, történészek, kutatók és muzeológusok, s olyan magánszemélyek is, akikkel együtt egy heterogén, művészetet pártoló, támogató baráti kör alakulhat ki.

Toronyi Zsuzsa köszöntötte a vendégeket, majd a mikrofonhoz szólította *Darvas István* rabbist, aki tisztsgét a levéltárban is betölti.

A technika és egy kivetítő segítségével egyebek mellett két dallam csendült fel: a „Bajnokok Ligája”, s rögtön utána egy Haydn-szerzemény, mely 1727-ben, II. György beiktatásakor is hallható volt. A rabbi magyarázatot adott a két zene közötti összefüggésre, szólva a Salamon királyt felkenő Cadok főpapról, s az úgynevezett zsidó arisztokratakról, a szadoceusokról.

Darvas István azt mondta, reméli, a chanukкаи fények rávilágítanak arra is, hogy a zsidóságon belül hagyományt és micvákat, történelmet és zsidó sorsot soha nem lehetett különválasztani egymástól, ezek (nagyjából 200 év kivételével) mindig egyseget képviseltek. Hozzátette: a chanukka egy olyan korból származik, amikor a zsidóság nem vallás, nem tudomány, hanem egyszerűen zsidóság volt. Azért, hogy a fény a jövőben is ragyoghasson, nagy szükség van olyan helyekre is, mint a múzeum és a levéltár, ahol minden és mindenki találkozhat fizikai és szellemi vonatkozásban is.

Sor került a három gyertya meggyújtására. A hagyományos szertartást a nem hagyományos, hanem kortárs, napi dedikált oldalakkal megtervezett chanukájával *Ilan Mor*, Izrael Állam magyarországi nagykövete, *André Goodfriend*, az Egyesült Államok ideiglenes ügyvivője és *Heisler András*, a Mazsihiszt elnöke végezték. Az áldásokat követően közös éneklés következett, melyben *Zucker Immánuel* kántor volt a résztvevők segítségére.

A főigazgató átfogó ismertetést adott a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár integrációjának és megújulásának feladatairól, terveiről, beszélt az új közös irányítás és közös

szakmai program alapján történő működéséről. „A levéltár a 2010–2012 során elvégzett fejlesztéseknek (Goldmark Terem felújítása, látványraktár, modern kutatóterem kialakítása, oktatási program kidolgozása stb.) jelenleg jobb állapotban van, a múzeumi fejlesztések viszont elmaradtak ebben az időszakban. A múzeum az ország egyik leglátogatottabb ilyen intézménye, míg a levéltár elsősorban a helyi zsidó közösség identitásépítésében, történeti tudatosságának fejlesztésében volt erősebb. Az elkövetkező években ezért az a cél, hogy a múzeumi feladatokat és a látogatóknak szóló kiállításokat, programokat igyekezzünk a már meglévő, a levéltárban bevezetett módon korszerűsíteni, és egyseges rendszer szerint kommunikálni a közönségnek. Szeretnénk, ha a múzeum nemcsak a nagyszámú külföldi érdeklődőnek, hanem a budapesti, magyarországi közönségnek is fontos, rendszeresen látogatott intézményévé válhatna” – mondta el Toronyi Zsuzsa.

A gyűjteményi nyilvántartással kapcsolatosan tájékoztattott róla, hogy annak levéltári része online már jelenleg is elérhető, egy kisebb, digitalizált része pedig az Europeana portálon keresztül részévé vált a közös európai kulturális örökségnek (www.europeana.eu – www.judaica-europeana.eu). 2015-ben szeretnék a teljes gyűjteményt digitalizálni, és közös, kereshető adatbázisban mindenki számára online elérhetővé tenni. Ehhez meg kell újítani a gyűjteményi nyilvántartást, felkutatni a ma még hiányzó információkat, és használható leírásokat készíteni a tárgyak mellé. A digitalizált tartalom alapján online virtuális kiállításokat is rendeznének. A levéltárban már bevált és a közönség által megkedvelt látványraktári megoldást terveznek a Dohány utcai kiállítóteret jelenleg irodának használt egyik második emeleti termében. Az így kialakított tanulmányi raktári teret alkalmassá kívánják tenni arra is, hogy ott egyetemi órákat és múzeumpedagógiai előadásokat tartsanak.

A múzeum jelenleg látogatható állandó kiállítása 2014-ben volt harmincéves, ami azt is jelenti, hogy még a rendszerváltás előtt, más politikai-szemleli légkörben született. Szakmai-szemleli elavultsága mellett komoly probléma, hogy fizikailag is nagyon elakottá vált, mára már nem biztosítja a műtárgyak biztonságos bemutatását sem. Megújítása során a hagyományos múzeumi módszerek mellett a digitális eszközöket is használni fogják. Mivel ez a kiállítás az ország egyik leglátogatottabb múzeumban van, s tereiben állandóan nagy a szűfolttság, ami már-már a látogatói élmény rovására mehet, bővítésre van szükség, amit úgy oldanak meg, hogy összekapcsolják vele a második emeleti párhuzamos teret. A kiállításokba integrálni fogják mindazt a tudást, információt, melyeket a levéltár gyűjteményeinek feldolgozása során szereztek. Ebben az évben az önkéntesek munkájával készülő „25 év” projekt kap nagyobb szerepet, melyben a rendszerváltás óta eltelt időszak zsidó eseménytörténetét mutatják be. A közeljövőben tervezik a zsidó műemlékek nyilvántartásának elkészítését és online publikálását is. Nagyon fontos, hogy ezekben a munkafolyamatokban nemcsak a múzeum és a levéltár munkatársai, hanem önkéntesek is részt vesznek, akiknek a közeljövőben nagyobb feladatokat szánunk a kiállítások bemutatása, a közönséggel való kommunikáció terén is.

A múzeumi-levéltári munkafolyamatokról rendszeresen tájékoztatást adnak, melyben fontos szerepet kap a múzeum megújuló arculata és honlapja – a tervek egyelőre a <http://milevproba.weebly.com/> oldalon láthatók. Ott rendszeresen bemutatják majd a készülő kiállításokat csakúgy, mint a rendszerre tervezett egyéb múzeumi eseményeket.

A prezentációt kötetlen beszélgetés és egy minden igényt kielégítő kider zárta.

g.j.

Jeruzsálemi kincsek Szentendrén

A jeruzsálemi Izrael Múzeum zsidó kéziratok és szertartási tárgyak anyagából nyílt tárlat a Szentendrei Képtárban – mondta el az MTI-nek *Kálnoki-Gyöngyössi Márton*, a Ferenczy Múzeum igazgatója, a Magyar Vidéki Múzeumok Szövetsége (MVMSZ) elnöke.

Az egyedülálló anyag először szerepel magyarországi múzeumokban, a kiállított tárgyak révén a látogatók megismerhetik a legfontosabb zsidó ünnepeket.

A múzeumigazgató kiemelte: a műtárgymásolatok, melyeket tematikus egységekben rendeztek el, a zsidó vallás legfontosabb szertartási tárgyait, illetve a szertartásokon használt legfontosabb kéziratípusokat mutatják be az ókortól az újkorig.

Egyebek mellett látható miniatűr másolat a holt-tengeri tekercsekről, a tárgycsoportok között találni amuletteket, és külön egységet alkotnak a házasságlevelék – említett példákat az MVMSZ elnöke.

A kiállításon a zsidó vallás kapcsán minden fontos fogalom felbukkan, így például a peszách, a széder, a sábbát, a púrim, a megnyitó időpontja pedig éppen a chanukkával esett egybe – mutatott rá Kálnoki-Gyöngyössi Márton.

Az érdeklődőket a múzeumi szövetség által készített kiállításvezető segíti a tájékozódásban, de tárlatvezetések is lesznek – tette hozzá.

A megnyitón köszöntőt mondott *Ilan Mor* nagykövet, a tárlatot *Toronyi Zsuzsa*, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatója nyitotta meg. A vándorkiállítás február végéig látható Szentendrén, utána Kaposvárra érkezik.

Megnyitó. Jobbra: Ilan Mor és Toronyi Zsuzsa

MEGHÍVÓ

A BZSH Újpesti Szeretetotthona és az Újpest–Rákospalota templomkörzet meghív minden kedves érdeklődőt

AZ ERKÖLCSS KÖZÉRDEKŰ PROBLÉMÁI

című előadás-sorozatra

Előadók:

dr. Földesi Tamás ny. egy. tanár

valamint

Szerdócz J. Ervin rabbi

Az előadások csütörtökönként, 15 órakor kezdődnek

a földszinti társalgóban.

Cím: 1042 Budapest,

Liszt Ferenc u. 7.

Telefon:

06-30-661-4163

06-1-369-0827

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turisták-
nak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zug-
lóban, Vezér u. 156. VITAPHARM.
Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Mik-
lós, tel.: 220-0230.

Műfogorrögzítés miniimplantátu-
mokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1.
320-4778. www.drviragdental.hu és
www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz me-
gyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest
területén, szükség esetén egyedi szakor-
vosi ellátással és gyógyászati segédesz-
közök helyszínre telepítésével. Együtt-
működünk a háziorvossal, kórházi szak-
orvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosít-
unk. Szakmai működési engedéllyel és
felelősségbiztosítással rendelkezünk.
Tartós megrendelés esetén árkedvez-
ményt adunk. E-mail cím: alarmcent-
rum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon:
+36-30-443-1016.

**Tóthné Hűvös Katalin fogtechnikus
mester.** Fogsorok, hidak készítése, javí-
tása soron kívül. Fogszabályozó, fogfe-
hérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid
árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz
megyünk. Hétfégi ügyelet. 1013 Bp.,
Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaud-
varhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-
356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, má-
solás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás,
névjegykészítés a Mammút I.-ben, a II.,
VI., IX. kerületekben. Messenger Miklós,
06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Víz-, gáz-, fűtőszerezés, lakásfelújítás.
Farkas Zsolt, 06-30-381-0672.

Önkéntes munka Izraelben! Gyere ve-
lünk, mi megyünk! A következő csoport
időpontja: február 22.–március 15. Bővebb
információ: Deutsch János, +36-20-233-
8454, janos.deutsch76@freemail.hu, vagy
személyesen az Izraeli Kulturális Intézet-
ben (VI. ker., Paulay Ede utca 1.) minden
kedden, 16–17 óra között.

Izraeli diplomásnál izomletapadások,
fej-, nyak-, hátfájdalmak fizioterápiás
kezelése, testmasszázs. Shaul Pál, 06-30-
529-1454. Hívásra házhoz megyek!

Budapesten vagy Bécsben élő idős, ma-
gányos személy gondozását, eltartását
vállalom. 06-30-468-6102.

KASTÉLYOK BERESENDEZÉSÉHEZ
vásárolók nagyméretű, kisméretű fest-
ményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT**, 12
vagy 6 személyes (akár hiányos) evő-
eszközkészletet, cukordobozokat, gyer-

tyatartókat, tálcaikat stb., Kovács Margit,
Gorka kerámiáit, herendi, meissenai,
Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asz-
tali díszórákat, antik, barokk bútorokat,
tabernákulumot, szekreteret, reneszánsz
dolgozószobát, bronz-, fa-, márvány-
szobrokat (hibásakat is). Teljes hagyaté-
kért első vevőként a legmagasabb árat fi-
zetem, **KÉSZPENZBEN.** Díjtalan ki-
szállítás, értékebecslés, vidékre is. **Üzlet**
tel.: 06-20-280-0151, 06-20-323-4104.

**Idősek gondozását és rászorulókat ellá-
tását** szeretettel és hozzáértéssel vállalja
megbízható és képzett, együttműködő
anya és leánya egymást váltva, hosszú tá-
von, Bécsben vagy Svájcban. Mobil:
+36-30-397-9403.

Kozmetika (sajmer sabosz) az V. ker.,
Szende Pál u. 5.-ben! Fischer Éva, 06-
20-912-9218, korán reggel, 17.00 után
este, vasárnap egész nap.

Vital-Lux-Dentál Fogtechnika. Négy
generáció óta. Allergiamentes biofogor-
készítés, javítás, kerámiahidak, cirkon-

pótlások, harapásemelő, fogfehérítő sín
készítése. Telefon: +36-70-272-4217,
web: www.fogsor.eu

**Órajavítás, antik órák teljes restaurá-
lása,** esetleg oda-vissza szállítással.
Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős
csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-
70-505-5620, napközben. VII.,
Garay–Murányi u. sarok, a Garay térnél.
Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Eladnám Nagymező utca 45. alatti,
szép, nagy belmagasságú, 125 m²-es üz-
letemet. 06-20-943-6613.

Kiadó Budapest belvárosában 2 szo-
bás, nívós lakás turistáknak. szegojut-
ka@gmail.com, 06-30-263-6898.

Antikvitás vásárol: festményeket, búto-
rokat, porcelánokat, díszórákat, csilláro-
kat, **ezüstitárgyakat** (evőeszközöket, ék-
szereket, bronzszobrokat, Zsolnay kerá-
miákat, könyveket stb. Teljes hagyatékot,
díjtalan kiszállással. 06-30-462-8883,
06-1-951-4020.

Programajánlat

FEBRUÁR

Budai Micve Klub
(II., Frankel Leó út 49.)

7. (szombat) 18 óra: Vendégünk
Mécs Imre volt országgyűlési
képviselő. Díjai: A Francia Köztár-
saság Becsületrendje, Radnóti Mik-
lós antirasszista díj. Beszélgető-
társa: Szegvári Katalin újságíró.
14. (szombat) 18 óra: „Nem wur-
litzer a verki.” Zenés találkozás
Darvas Ferencel. Emlékezés a fe-
lejthetetlen édesapára, Darvas Szi-
lárdra. A műsorban régi slágerek,
operettek, népszerű melódiák, zenei
paródiák, mulatságos történetek,
viccek hangzanak el, és fejszámoló
mutatványok részesei is lehetünk.

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

1. (vasárnap) 15 óra: Lázár Kati:
Kripli Mari – monodráma
4. (szerda) 19 óra: Címzett isme-
retlen – levéldráma
11. (szerda) 19 óra: Aranytorkok
– koncert
12. (csütörtök) 19 óra: Amikor meg-
hálnak az angyalok – monodráma
15. (vasárnap) 19 óra: Jiddish
Abend
16. (hétfő) 19 óra: Herzl – fantá-
ziajáték valós tényekkel
17. (kedd) 19 óra: Heller Ágnes-est
18. (szerda) 19 óra: Egy pesti lány
– monodráma
19. (csütörtök) 19 óra: Rose – mo-
nodráma
21. (szombat) 19 óra: Agytakarí-
tás
22. (vasárnap) 19 óra: Lázár Ka-
ti: Kripli Mari
23. (hétfő) 19 óra: Herzl – fantá-
ziajáték valós tényekkel
24. (kedd) 19 óra: Frida – zenés
játék
25. (szerda) 19 óra: Gábor
György: Talmud, Tóra és a többiek
26. (csütörtök) 19 óra: Csákányi
Eszter: Akit az istenek szeretnek
28. (szombat) 19 óra: Bach Szil-
via: Skizofréria – politikai kabaré

Generációk Klubja
(VI. ker., Hunyadi tér 3., félemelet)

2.: Tu bisvát, a fák újéve
gyümölcszédérral, Fináli Gábor
rabbihelyettes vezetésével – köz-
sen ünnepelve a látogatókkal.
9.: „Beszéljük csak meg” – Deák
Gáborral!
16.: Zsidó szimbólumok. Vendé-
günk Breuer Péter.
23.: Fúzy Gábor zongoraművész
a hangulatfelelős!
Csütörtökönként fejlesztő foglalko-
zás és gyógytorna a megszokott
időpontban.
A klubrendezvények délután 3-
kor kezdődnek!

Hegedűs Klub
(1136 Bp., Hegedűs Gyula. u. 3.)

Minden hétfőn és szerdán 14 órától
gyógytorna szakképzett gyógy-
tornász segítségével. A torna célja
az egészség megőrzése.

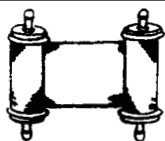
3. (kedd) és 24. (kedd): Egyéni be-
szélgetés Büchler Júlia pszicholó-
gussal
4. (szerda) 15 órától: Tu bisvát
ünnepség
10. (kedd) 14 órától: Kulisszatit-
kok, pletykák, hírek és álhírek.
Vendég: Dési János újságíró
12. (csütörtök) 14 órától: Dr.
Donászy Marianne előadása az
időjárás hatásáról az emberi szer-
vezetre
17. (kedd) 14 órától: Ádár hónap
és a pürim közös rejtelmek. Vendég:
Darvas István rabbi
18. (szerda) 15 órától: Zsidó zene
másképpen. Vendégek: Kovács Sára
fuvalaművész, Pálházy Henriett,
Kertész Endre gordonkaművész
26. (csütörtök): Zájín ádári ün-
nepség

Herman Klub
(1075 Bp., Síp u. 12.)

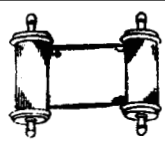
3. (kedd) 14 órától: Tu bisvát ünnepség.
Vendég: Fekete László főkántor
5. (csütörtök): A Sorsok és talál-
mányok című, zsidó feltalálókrol
szóló kiállítás megtekintése a Közle-
kedési Múzeumban
10. (kedd) 14 órától: Mesél a
múlt. A Dohány utcai zsinagóga el-
múlt fél évszázada című kiállítás
megtekintése, Villányi András tár-
latvezetésével és fotóival
12. (csütörtök) 14 órától: Dr. Gé-
mes Zsuzsanna diabetológus orvos
előadás-sorozata. A diabétesz
szövődményei
17. (kedd) 14 órától: Érdekes vi-
lág – érdekes képek, a hozzájuk tar-
tozó történetekkel
19. (csütörtök) 14 órától: Zenés
klubdélután
24. (kedd) 14 órától: Filmklub és
zajin ádári megemlékezés
26. (csütörtök): A Rippl-Rónai és
Maillol című kiállítás megtekintése
a Magyar Nemzeti Galériában
Irodalmi délután, filmklub, játék-
délutánok (memória, dominó, kár-
tya, sakk, kvíz, ügyesség), hétköz-
napokon mindkét klubban folya-
matosan.
A külsős programokra előzetes
regisztrációt és hozzájárulást ké-
rünk.
Mindenkit szeretettel várunk!

Brit mila Újpesten

A körzetben olyan eseményre került sor, amire évtizedek óta nem volt pél-
da. A lágmányosi körzettel közösen rendezett szertartáson Kovács Ornstein
Márton és felesége, Bálint Katka újszülött fiát, Kovács Ornstein Smuelt
Smuel Ezra ben Oren néven vették fel Ábrahám szövetségébe. A szakrális
részt Radnóti Zoltán és Szerdócz Ervin rabbik látták el. A család gazdag asz-
tallal vendégelte meg a nagyszámú résztvevőt, Szerdócz Ervin mázál tov kí-
sérétében áldást kért az ifjú Smuel Ezrára. A ros chodes aktualitásával kap-
csolatban a rabbi idézte a Hálél kettős értelmű mondatát: Odchá ki ánitáni
váchki li lisuá – Hadd adjak hálát Neked, mert meghallgattál és segítségemre
keltél. Időszerűen: Hadd adjunk hálát Neked, mert (bár) szenvedést okoztál (a
körülmetelés vérevel), az ifjú zsidó és az egész zsidó nép segítségére leszel.

IMAI DÓK

Templomok	Péntek este Febr. 6.	Szombat reggel Febr. 7.	Péntek este Febr. 13.	Szombat reggel Febr. 14.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.00	10.00	18.00	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.30	17.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	17.30	9.00	17.30	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	16.40	8.00	16.50	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	16.40	8.00	16.50	8.00
Alma u. 2.	16.30	8.45	16.30	8.45
Kórház (Amerikai út 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	16.40	9.00	16.50	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	16.30	8.00	16.40	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	16.30	8.00	16.40	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	16.45	8.00	17.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	
N A P T Á R				
Február 4. szerda	Svát 15.	Tu bisvát Gyertyagyújtás: 4.34 Szombat kimenetele: 5.41 Gyertyagyújtás: 4.45 Szombat kimenetele: 5.51 Újholdhirdetés, Sabbat sőkálím		
Február 6. péntek	Svát 17.			
Február 7. szombat	Svát 18.			
Február 13. péntek	Svát 24.			
Február 14. szombat	Svát 25.			

Hírek, események röviden

– **Találkozunk a 70. évfordulón!**
Keressük azokat, akiket a Bergen-
Belsenből indított vonaton szabadí-
tott fel az amerikai hadsereg 1945.
április 13-án Farslebenben, Hil-
lersleben mellett. A jelentkezést
2015. március 5-ig várjuk. E-mail:
hillersleben1945@gmail.com, tele-
fon: 36-1-280-3329.
– **Gyász és köszönetnyilvánítás.**
Szántó Endréné (szül. Stern Ágnes)
88 éves korában, elhúzódo beteg-
kedés után elhunyt. Temetése január
4-én volt a Kozma utcai temetőben.
Gyászolják fia, Tamás, lánya, Anetta
(Zürich), öccse, Gyuri (Toronto),
menye, veje, hét unokája, tizennégy
dédunokája és az egész család. A
gyászolók ezúton halásan köszönik a
Chevra Kadisa rendkívüli gyorsasá-
gát, Kardos Péter főrabbi úr és Fekete
László főkántor úr kiemelkedő bú-
csúztatását, melyen megemlékeztek
az elhunyt életéről, érdemeiről. 18
évesen megjárta Auschwitzot, mely
fájó emlékként végigkísérte egész
életét. Férjével igazi hagyomány-
tisztelő családként éltek abban a vi-
lágban, ahol ez kivételnek számított.
A süve az elhunyt egykori otthoná-
ban zajlott, Radnóti Zoltán rabbi úr
áldozatkészségének köszönhetően,
aki a minjelen szervezésében is se-
gített, ezzel is enyhítve a gyászolók

fájdalmát. Köszönetünket fejezzük
ki neki és minden kedves hittestvé-
rünknek, akik jelenlétükkel vigasz-
taltak, segítettek. Nyugodjék béké-
ben drága halottunk.

– **1%.** Az Alapítvány a Szegedi
Zsinagógáért kuratóriuma köszö-
néte fejezi ki mindazoknak, akik ön-
kéntes segítőként vagy adományaik-
kal támogatták a 112 éves műemlék
fenntartását, felújítását. Kérjük,
hogy legyenek 2015-ben is támoga-
tóink, és a 2014. évi szja 1% kedvez-
ményezettjeként az „Alapítvány a
Szegedi Zsinagógáért” nevet tün-
tesék fel, segítve Európá, hazánk, vá-
rosunk legszebb neológ zsinagógájá-
nak az új generációk számára történő
megőrzését, az ennek érdekében
kezdődő rekonstrukciót. Adószá-
munk: 18451621-2-06.

– **Hétköznapi imaidók a Hunya-
diban. Február.** Hétfőn és csütörtök-
ön reggelente 7.15-kor. A pén-
tek–szombati időpontok az imaidók
táblázatban találhatók.

Halálozások

Nagy veszteség érte a szegedi zsi-
dóságot. 92 éves korában adta vissza
lelkét teremtetőjének Kleinné Müller
Ilonka, a népszerű Ili néni. Hosszú év-
tizetekig volt a közösség örökös tisz-
teletbeli elnök asszonya. Közszeretet
és köztiszteltet élvezte. Élete végéig a
hagyományokhoz ragaszkodó, a csalá-
djáért rajongó áldott asszony volt.
Temetése nagy részvétel mellett ment
végbe: nemcsak a helyi megemlé-
kezők, hanem a fővárosból is szá-
mosan tiszteletüket nyilvánították. A
gyászimákat Tóth Emil főkántor reci-
tálta. A búcsúztatást Markovics Zsolt
szegedi főrabbi és Deutsch Péter, a
Dózsa-körzet rabbija végezték. Gyá-
szolják: fiai, László és Miklós, szere-
tett unokái, Miklós, Manuel, Gabriel-
la, Gábor és András, valamint menyei,
rokonai, családtagjai és sok tisztelője.
Legyen áldott emléke!
A gyászoló család szomorúan tu-
datja mindazokkal, akik ismerték és
szerették, hogy Sugár Istvánné Sán-
dor Edit életének 92. évében elhunyt.
Kívánsága szerint szűk családi kör-
ben, csendben eltemették. (x)

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek
Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető

az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjesztő a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondai Kft., www.mondai.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Zsidó mezőkön – zsidó mezőkről

„Lehet vitatkozni, ki mennyiben felelős, az azonban tény, hogy Magyarország szégyenére megszületett a huszadik századi Európa első zsidótörvénye, az 1920. évi XXV. tc., más néven numerus clausus, azaz zárt szám.

Haller István kultuszminiszter, aki a törvényjavaslatot 1920. szeptember 2-án a magyar országgyűlés elé terjesztette, nem kis büszkeséggel mondta: »Bizonyos az, hogy minket abban, amit most törvényben akarunk lefektetni, senki nem előzött meg.«

A magyarországi zsidóüldözés nem a német megszállással, nem 1944. márciusban, hanem 1920 szeptemberében, a numerus claususszal kezdődött. A »nemzeti keresztény« Magyarország ekkor tette meg az első lépést a magyar holokauszthoz vezető úton.” (Csernok Attila: a komáromi pontonhíd)

Zsidó mezőkön – zsidó mezőkről címmel telt házaskamaraszínházi nyilvános főpróbára ültet be a Bálint Ház termébe. A darab rendezője, színpadra állítója, Garai Róbert szerint „fájdalmasan hiányzik a történelmi visszatekintés, a mai napig kibeszéltetlenek a múlt traumái, a felelősség kérdése mindennapjainkat kíséri”. Hát elmondhatom: a most láttott előadás elősegítette a történelmi szembenézést, és méltó emléket állít azoknak a magyaroknak, honfitársainknak, akik vallásuk, származásuk miatt szenvedtek és haltak meg.

A színpadberendezés egy kávéház. A kellékek vállfákon. A vendégek a darab szereplői. Mint ahogyan a tárgyak is azok, legfőképp egy állófogas, melynek tartozékai a kortörténetben meghatározóak voltak.

Nem úgynevezett színházi gong, hanem egy sófár „terua” jelzése indította útjára a darabot. A narrátor, Hegedűs D. Géza egy hajdani színpadi játékhoz hasonlóan szólította meg és irányította a szereplőket, emberi sorokon keresztül mutatva be a Monarchia szétesésétől a holokausztig vezető utat.

1920 az 1. állófogas. Rajta kabát, keménykalap, egy cilinder, nádkeretben nyíl. Alul egy picike szögcsatorna. Még alig láthatóan (!) – a numerus claususra utalva.

Kertész Péter a Kórkép című verset mondta el, majd Zsolnai Júlia Kisfiannak címmel ábrázolta azt, mit mondanak, mondhatnak a zsidó anyák, hogyan próbálják a fájdalmat enyhíteni.

A kórus, Albert Gábor, Masa Tamás és Joó Gábor előadta a zsidó „házi áldást” („Hol Kossuth, ott Klebi, hol Klebi, ott clausus, hol clausus, ott Heller”), tudatva, hogyan váltak kitaszítottakká Kossuth Lajos zsidó szabadságharcos hőseinek leszármazottai Klebelsberg Kuno és Haller István miniszterek közreműködésével.

A darab a „Haller uram” keserűséggel folytatódott, majd a „Téli ború

Kávéházban...

– havas ég”-ről Masa Anita dalolt. Kövesdi László a „mindenről a zsidók tehetnek” jegyében a „Spanyol nátha faji jellege” című írás elmondásával csalt mosolyt az arcokra.

Narrátorként Hegedűs D. Géza szövege a törvény végrehajtását követő, főként az Ébredő Magyarok Egyesületének szervezésében zajló atrocitásokról, részletet olvasva fel korabeli újságból, s ezt követően egy vidám jelenetet konferált be.

Ismét jelenet következett a sportvilágából, melyben színhelyként az 1926-os Berlin magyar nagykövetségének rezidenciája szerepelt, mondanivalója pedig tükörképe volt az akkori eszmerendszernek.

Masa Tamás a „Zsidó vér” című verset szavalta, 1938-at írunk ekkor, s a színpadon megjelent a 2. számú állófogas, hiszen megváltoztak a ruhaviseletek. Látható volt tollas csendőrkalap is, de egy ideig még a kávéházba nem jöttek be, még összebújhattak a párok, megfoghatták egymás kezét, nagyon féltek, de volt szolidaritás. A fogas alján már tisztán kivehető a köré tekeredő szögcsatorna. Még talán sokan nem látták, vagy látták, de... vagy nem törődtek vele?

Kertész Péter előadásában egy szívfejtő vers, a „Zsidók a kapualjban” hangzott el, utána a színpadon „rabbiként” ismét a versmondó, aki a „Törvényjavaslat a zsidók gazdasági és kulturális térfoglalása korlátozásáról Tanganyika és kapcsolt részeire” című, túlélőhumorral fűszerezett jelenetben vett részt.

A német orientáció erősödése, Darányi 1938-as beszéde, Meskó és Festetics vitája a posztért ihlette az Ojság gunyoros cikkét, melyből a rendező egy kétszemélyes (Masa Tamás és Szabó Endre) jelenetet faragott.

Zsolnai Júlia Vasvári István „Tizenkét lépés hosszú bolt” című versét mondta el, ezt a „Hittestvér és a rabbi” jelenete követte. Utána Hegedűs D. Géza felolvasta azt a törvényjavaslatot, amely a zsidók nagy részét kizárta a polgári foglalkozásokból – ellentmondva a polgári és val-

(Kardos Dániel fotó)

lasi jogegyenlőség elvének. A javaslatot az irodalmi és kulturális élet sok kiválósága ítélte el.

Ismét vers, Kertész Péter előadásában: „A bennszülött”.

Az emigrációs szándék fel erősödött, számos tudós, író, művész távozott az országból. Ez ihlette az öt előadóművészt egy jelenet eljátszására, melynek címe „Egy új típus kívándorlóknak” volt.

Hegedűs D. Géza elmondta: nem mindenki ment el Magyarországról, aki maradt, attól Magyarország ment el... Zsolnai Júlia, Masa Tamás, Joó Gábor, Albert Gábor interpretálásában erről szólt az „Igazságot” című vers.

Lesznai Anna „Önéletrajz” című költeményének szonon változatát Masa Anita énekelte.

A színpadon megjelent a 3. állófogas. 1939-et írunk, a jelkép-szögcsatorna már messziről látható, a kalapok, egyéb ruhadarabok is megváltoztak. A második zsidótörvény korlátozásai, a zsidóság faji alapra helyezése, majd Molnár Ferenc, az akkor Párizsban élő író megidézése – a jelenetet Zsolnai Júlia, Kertész Péter és Szabó Endre játszották.

1941... az utolsó fogas. Üres, csak a szögcsatorna tekergetőzik rajta, s lepi be minden kiszögellését.

A harmadik zsidótörvény a zsidók és nem zsidók közti társadalmi és személyes érintkezés felszámolását célozta. Jelenet két üldözött, majd munkaszolgálatos és őrmester között, Szabó Endre, Albert Gábor és Joó Gábor előadásában. Ezután elhangzott (Zsolnai Júlia, Kertész Péter) a „Magyarok vagyunk mi”, a végén egy kérdéssel: Hát hogyan lehet, hogy kitaszítanak bennünket?

Ezt követően Hulesch Ernő Stációk feldolgozásának kis részletére került sor, amely a halálmenetet és Radnóti Miklós utolsó napjait taglalja tanúvallomások formájában.

Radnóti-vers (Hegedűs D. Géza) zárta az előadást, de a többszörös vastaps nem engedte le a művészeket a színpadról. A legvégén Garai Róbert rendezőként állt színésztársai közé.

A Zsidó mezőkön

– zsidó mezőkről február 5-én, 19-én és 26-án, március 5-én, 12-én és 19-én tekinthető meg a Bálint Házban, délutánonként 16.30-tól.

A rendező és a szereplők köszönetet mondanak az előadáshoz nyújtott segítségért az Amerikai Egyesült Államok Nagykövetségének, Donáth Ferencnek (Nagy Imre Társaság), Villányi Andrásnak (Villányi Kft.), valamint Hajgató Katalinnak (Joint).

G. J.

SPÁNN GÁBOR

Vaddisznó

Valószínű, kedves Olvasóink emlékeznek arra, hogy nem olyan régen miként borzolta a hír a kedélyeket: előbb valamelyik vidéki városunkban, majd a főváros külső kerületében, de legutóbb már a Bajcsy-Zsilinszky úton(!) láttak két szabadon mászkáló vaddisznót. A lehetséges áthallások ellenére szinte valamennyi médium foglalkozott az ügygel, ami természetesen most alkalmat adna nekem is az olcsó poénkodásra. Pl.: Én naponta látok vaddisznókat némely politikai rendezvény közvetítésekor. De a dolog ennél azért bonyolultabb. Mint tudjuk, a vaddisznónak az igazi élőhelye nem egészen a nagyvárosi aszfalt, ahol a táplálkozásért legalább úgy meg kell küzdenie, mint egy hajléktalan nyugdíjasnak. Igaz, hogy fizikai ereje és fogazata előnyt biztosít számára az utóbbiakkal szemben. Viszont mi, városlakók, ahhoz voltunk szokva, hogy vaddisznót romantikus vagy természetfilmekben, legfeljebb az állatkertben látunk. Én már találkoztam vele étlapon is, amit feltehető, hogy a fővárosban grasszáló példányok nem olvastak, különben az étel ára elriasztotta volna őket attól, hogy mintegy önként, dalolva kínálják magukat a séfeknek. Persze azonnal akadt számtalan „vaddisznószakértő”. Kerekasztal-beszélgetésen taglalták, mi a teendő akkor, ha befordulunk a sarkon, és egy vaddisznó jön velünk szembe. Mindenesetre a sima, udvarias köszönés nem elég! Vadászpuskával ugyebár nem járunk úgy, mint ernyővel, arról nem beszélve, hogy egy ilyen nagytestű állat megpillantása még egy rezsicsökkentő biztost is elbizonytalaníthat. Nekem kétségeim voltak a hír igazságtartalmát illetően. Tudniillik én még emlékszem a 90-es évekre, amikor az a hír járta be a magyar sajtót, hogy egy Mecsek alján élő hatéves kislány tigrist látott az erdő szélén, még fantomképet is készített róla, amit minden tévé leadott. Az erdő szélén az oknyomozó riporter állati lábnyomokat talált, ezért az emberek ezt a hírt is komolyan vették. Állandó kártyapartim egyik résztvevője pszichiáter, elmeorvos. Dolgozott a szebb napokat látott OPNI-ban, de tanácsadóként máig felkérlik konzíliumokra, többek közt Hűközségünk Szeretkórházába is. A hír hallatán a tőle megszokott lakonikus humorral sejtette, hogy vicc, elmesélte egy paciense esetét. Egy hölgy beteget bement egyszer hozzá, és így panaszkodott: Doktor úr! Úgy érzem, a közeljövőben megölnék, azt mondták, hogy ön tud rajtam segíteni. Ki fogja megölni, hölgyem, és miért? Hogy miért, azt nem tudom, de meg fog ölni az óriáskígyó, ami az ágyam alatt lakik! A sokat látott orvos magabiztosan bólogatott. Ismerős tünetek, ez lehet egy gyermekkori trauma, vagy az állatfóbia egy fajtája, ma már nagyon jó gyógyszereink vannak el-lene. Felírok tablettákat, azt szedje, és két hét múlva mutassa meg magát.

Miután a beteg kontrollra már nem jelentkezett, a lelkiismeretes doktor kiment hozzá a lakásra. Becsöngetett, de hiába. Egyszer csak kijött a szomszédasszony, és megkérdezte kit, keres, a válasza pedig szomorúan így szólt. Nem tudom, ön kicsoda, de talán nem hallotta, a Mariska a múlt héten meghalt, megölte az az óriáskígyó, melyet a félbolond fiától ajándékba kapott, és az ágya alatt tartott. Tudomásom szerint a vaddisznóvész elmúlt.

Rajtam pedig keresztülfutott a gondolat, mit tennék én, ha velem szembejönne egy élő, valódi, többmázsás vaddisznó. És akkor egyesült bennem a zsidó és a humorista, és kettőjük frigyéből megszületett a megoldás. Ha még egyszer felmerül a veszély, hogy egy vaddisznó teszem azt, Zuglóba látogat, arra én már előre felkészülök. Írok egy nagy betűs táblát, amin majd ez áll: Tisztelt vaddisznó! Közlöm, hogy én zsidó vallású vagyok, kóser konyhát ugyan nem vezetek, de sertéshúst nem eszem, így veszélytelen vagyok az ön számára! Én hagyom, hogy ön megmártózzon a Rákospatakban, engem pedig hagyjon felszállni a 7-es buszra!

Biztos recept arra, hogy konfliktusmentesen ússzak meg egy ilyen találkozást. Az is fölmerült bennem, hogy a vaddisznó talán nem is magyar, ezért a táblámat több nyelven kellene elkészíteni. Az angol, német fel sem merült, mert ilyen kultúrországból csak egy elmebeteg vaddisznó jönne hozzánk. Románul, szlovákul nem tudok. Oroszul azért nem írom föl, mert esetleg azonnal megemelik Paks árát. Marad még esetleg a héber, itt viszont van egy félelmem. Ha a vaddisznó el tudja olvasni és megérti a héber nyelvű szövegemet, elképzelhető, hogy azt feleli: Nana! Láttam én már magyar zsidót csülköt enni...

...és ideje van a nevetésnek

A rendőr szomorúan sétál az utcán.

– Velel meg mi van? – kérdezi a barátja.

– A feleségemet kórházba vitték, valami gond van a méhével.

– És melyik osztályra került?

– Azt hiszem, a méhészetre.

Ketten támasztják a pultot a kocsmában.

– Látom, üres a poharad. Kérsz még egyet?

– Dehogy kérek! Mi a francot kezdjek két üres pohárral?!

Pasas bemegy a kocsmába, a pultos kérdezi:

– Jó napot! Mit szeretne?

– Egy nagyobb házat, jobb autót, több fizetést.

– Nem úgy értem. Mit kíván?

– Világbékét, magamnak egy szebb feleséget, milliókat.

– Félreértett, mit szeretne inni?

– Miért nem ezzel kezdte? Mi van?

– Semmi különös, itt állok a pult mögött.

(Forrás: Facebook)